

אשיחה בהקיר

פרשת תזריע

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

התחדשות ורעננות בעבודת ה'

בהלכה

לעילוי נשמת מרת אימי המזוככת ביסורים
הכ"מ ארלט חנה ע"ה בת פרחת תחי'
שנלב"ע י"ב כסלו התשע"ט
ת.נ.צ.ב.ה

אשיחה בחקיקך

בהלכה

ניתן להשיג את ספרי המחבר:
שיחות חיזוק ה' כרכים
אשיחה בחוקיך ה' כרכים
קול חתן וקול שמחה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיקך (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה
במייל toraoren@gmail.com

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

- ג יתרון האדם - תכליתו לעבודת קונו
- ד תפלת השל"ה לערב ראש חדש ניסן
- ה סגלת המעשיות של הצדיק מקוֹז'ניץ
- ה הי"ש שארע בו נס כפול...
- ה ד'ינו' - הפיוט מההגדה שהביא לישועה
- ו פגרי הקוף... שהתברר כאוצר של זהב
- ז פרשת החדש - סגלה עצומה להתחדשות רוחנית
- ח להתחדש - בכל מצב שאתה מצוי בו!
- ט לדעת לשוב כנגד הזרם...
- ט התחדשות לאחר משבר
- י תרומת הנשיאים ומוסרה בצדה
- יא בצעד קטן אפשר להתרומם
- יא בורא עולמות ומחריבן... ושוב בונה
- יב להסתכל תמיד קדימה!
- טו ארז ומיני קטניות
- טו ספרדים הנוהגים חמרא בקטניות
- ז הנוהג אסור בקטניות, ומבקש לבטל מנהגו
- ז כלים שנתבשלו בהם קטניות, לנוהגים אסור
- יח בשול קטניות בפסח וביום טוב - לנוהגים אסור
- יח אשה הולכת כפי מנהג בעלה
- יח חמרת 'חוזר ונעור'
- יט תבלין הכמון
- כ בשול או כבישת מאכל בכלי חמץ
- כ סכר בפסח
- כא פרות יבשים ופצוחים
- כא ארז מצפה עמילן
- כא עוגיות מצה עשירה
- כב טבליזות ותרופות
- כב הנהגת חמרות בחג הפסח
- כג מצה שמורה
- כד אכילת מצות מכונה
- כד אפית מצות בליל י"ד אחר חצות

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שְׁעוֹר לְפָרֶשֶׁת תִּזְרִיעַ^א

התחדשות ורעננות בעבודת ה'
בתוספת הלכות מוצרי מזון הכשרים לפסח

ברב עמל והשקעה, לעמת זאת - החיות והבהמות, תהליך הינקות אצלם קצר ביותר, ותכף ומיד מתפקדים כבוגרים. גם ביחס למציאת מזון וטרף, על האדם להשיגו בזעת אפיו, בשונה מחיות ובהמות שמזונותיהם מצויין להם בכל שעה. אזי במה האדם בכל אופן 'נזר הבריאה'? היכן עדיפותו על פני כל נפש החיה הרומשת על הארץ? רק בהיותו בעל תכלית בעולם הזה, יש לו מטרה ויעוד לעבד את ה' ולשמר משמרתו. זו העדיפות היחידה שלו על פני כל בהמה חיה ועוף.

ועל פי זה מבאר דברי המדרש (ויקרא פ"ד): "אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך שלשול קדמך", דהינו אם זכה אדם, והוא שואף לקיים את תכליתו כראוי, הרי נעלה וחשוב הוא על פני כל חיה ועוף, ואומרים לו אתה קדמת - במעלתך - לכל מעשה בראשית. אולם כאשר אדם אינו שם על לב ליעודו עלי אדמות, ומשליכו אחרי גוו, אומרים לו - יתוש קדמך, שכן כאמור, בכל שאר המדדים הגופניים והסביבתיים, החיה עדיפה על פני האדם.

ובזה אף באר דברי התנא באבות (ד, ו): "רבי יוסי אומר, כל המכבד את התורה - גופו מכבד על הבריות, וכל המחלל את התורה - גופו מחלל על הבריות",

בסיעתא דשמיא, מצויים אנו בפתחו של חדש ניסן - חדש הגאולה, הימים שקדם הפסח, מתאפיינים בלחץ וקשי, מזכירים לנו את העבדה, שלאחר יציאתנו משעבוד פרעה - אין אנו בני חורין לעצמנו, אלא נעשינו משעבדים לבורא, אנו עבדים לו יתברך לעד ולנצח ונצחים. אולם בשונה מעבדות למלך אביון, כאשר מדבר בעבדות למלך עליון הטוב והמטיב, הנצחי ובעל היכלת, היש אשר גדול מזה? היש חפשויות גדולה מכך? וכפי שכתב רבי יהודה הלוי בשירתו: "עבדי זמן - עבדי עבדים הם, עבד ה' הוא לבד חפשי. על פן בבקש כל אנוש חלקו, חלקי ה' אמרה נפשי".

יתרון האדם - תכליתו לעבודת קונו

תכלית האדם לעבד את ה' - זו המעלה והיתרון היחידים שיש לו על פני כל החיים השוכנים בכדור הארץ. וכפי שמאלפנו בינה בעל הכתב סופר¹ (פרשת תזריע), ואלו דבריו: אם נבקש לבחון מי נעלה וחשוב יותר בבריאה כלה, האדם או החיות והבהמות, נתן לומר כי מבחינה גופנית גרידא, החיות עדיפות על האדם, בן האנוש - עדין הוא וחלש, עוד מראשית עריסתו זקוק לטפול צמוד מאמו, אינו נעשה בוגר ובעל יכלת לדאג לעצמו אלא כעבר מספר שנים, כאשר הדבר כרוך

א. שְׁעוֹר זֶה נִמְסַר לְפָרֶשֶׁת תִּזְרִיעַ הַתּשַׁע"ו, וְעָבַר שְׁנוּי עֲרִיכָה קָלִים עַל מִנַּת לְהַתְאִימוֹ לְשַׁבַּת ז'.¹

מכל החסדים אשר עשית את עבדך, וירא אנכי מאד לנפשי שלא יהיה חס ושלוה העשר שמור לי לרעה להאכילני המעט מזכיותי שבדי. ובאם הוא פן, קח נא את ברכתי ואל אראה ברעתי לעולם הבא עולם הנצחי. ובאם רצונך הטוב למיהב ולא למשקל, תן בלבי ובלב כל הנלוים אלי, שלא להשתמש במתנותיך לתענוגים גופניים. יתפרנסו ממנו בעלי תורה, אנשים כשרים אנשים הגונים, עשות צדקה הרבה וגמילות חסדים לקרובים ולרחוקים, ודבר ה' יקום, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגאלי".

למדנו מתפלה זו מהו המבט הנכון ביחס למתנת הפרנסה שאדם מקבל משמיא, אין מטרתה לצרף תענוגי הגוף ח"ו, אלא רק כדי לעשות רצון הבורא, לתת צדקה ולעשות מעשים טובים. ואף זה מזכיר לנו כי חובה ותכלית יש לנו בעולם, הכל באשר לכל - נועד למען עבודת ה' יתברך ומלוי רצונו.

שנה זו, שנת תשע"ח, נטלה שבת הקרובה ב' כתר, האחד של 'שבת ראש חודש ניסן', והשני של 'פרשת החודש' - האחרונה ממערכת ארבע פרשיות הנקראות קדם הפסח. ובעזרת ה' נזכה בבית הכנסת להוצאת ג' ספרי תורה, בראשון קורין את פרשת השבוע, לאחר מכן בספר השני קורין קריאת ראש חודש, ובשלישי - קריאת פרשת החודש'.

קריאת פרשת השבוע בספר הראשון - מתחלקת לששה עולים, וכאשר לעולה השביעי קורין בספר תורה שני - קריאה לראש חודש, ולמפטיר - בספר תורה שלישי את פרשת החודש. ואומרים חצי

דהינו שהמכבד את התורה, ורואה בעבודת ה' מטרת חייו, אזי גופו מכבד, חשוב ונעלה יתר מכל שאר הבריות שברא הקב"ה בעולמו. אולם המחלל את התורה, אין לו עסק בתורה, וכל מעיניו נטועים בעיני עולם הזה, אדרבה מצבו ממש להפך, גופו מחלל, בזוי ונקלה, יותר מכל שאר הבריות.

תפלת השל"ה לערב ראש חודש ניסן

רב העולם מכירים את תפלת השל"ה הקדוש על חנוך הבנים לתורה, וכפי שכתב בספרו: "ולבי אומר, שעת רצון לתפלה זו בערב ראש חודש ניסן, הוא החדש שבו נתנה התורה, ואז נקראים בנים לה' אלהינו", וכמעט אין בדורנו איש או אשה שאינם אומרים תפלת השל"ה בזמנה, בכונה ובהתרגשות. אולם משום מה לא התפשטה כל כך, התפלה שהביא השל"ה בסמיכות לתפלה זו, 'תפלה לערב ראש חודש ניסן', בקשה על הפרנסה: "כי בניסן, טללים שהם לברכה, נפתחים". והמענין בתפלה זו, שאין היא ככל הבקשות הרגילות על הפרנסה, שנוכה לעשר וכבוד וכו', אלא היא תפלה שנועד לנתב את הממון שיש לנו לדרכים נכונות, שלא להשתמש בו לתענוג הגוף, אלא ליעד אותו רק לדברים רוחניים.

"אתה הוא האלהים הזן מקרני ראמים ועד ביצי כנים, ואתה הוא המכין כל צרכיהו, ונוסף על הצרכים ההכרחיים, אתה הוא הנותן במלוי ורוח ועשר וכבוד, כל זה אתה עושה בנדבת לבך הטוב... ולי אני עבדך הטבת על כל, ונתת לי עשר וכבוד מידך הכל, ברכתני מכל בכל כל. נתת לי ספרים הרבה, וכסף וזהב לרב, ומלבושי כבוד, ודירה בכבוד. קטנתי

לדעת שהחבית מלאה מים ולא יי"ש. עשה היהודי כמצותו ללא ערעור, ובקש משומרי הגבול לטעם מהחבית, הם אכן בדקו את הענין, ולאחר שנוכחו לדעת שאין בחבית אלא מים, השיבו לו אותה חזרה.

שב היהודי לפני רבי אלימלך ודמעתו על לחיו, הלא חבית היי"ש הנה מקור ההכנסה היחיד עבורו לצרכי פסח, ועכשוו שהיא מלאה מים - מה יעשה? או אז צוה לו רבי אלימלך: טעם מן החבית, טעם היהודי ולתדהמתו, שוב היתה החבית מלאה יי"ש, וליהודי היה צרכי פסח בהרחבה גדולה.

דינו' - הפיוט מההגדה שהביא לישועה
היו היה מלך באחת המדינות, שאבדה לו טבעת יקרה משבצת ביהלומים נדירים. המלך הצטער מאד, והוציא כרוז ברחבי הממלכה, שכל מי שימצא את הטבעת יעשירנו המלך עשר רב.

באותה מדינה התגורר יהודי אחד, ירא שמים גדול ובעל אמונה, אולם עני מרוד היה וביתו ריק מכל. והנה הגיע יום עשירי לחדש ניסן, וככל שהתקרבו ימי החג, כף גברה דאגתו של היהודי, מנין ימצא צרכי החג המרבים? או אז נזכר ששמע את דבר הכרוז המודיע כי מי אשר יודע מקום המצאה של טבעת המלך יזכה בעשר רב. "אלף ואנסה את מזלי" - חשב בלבו.

אותו יהודי חזק בטחונו בה', אור עז בנפשו, ונגש לארמון המלך, כאשר פתחו בפניו השומרים והביאוהו לטרקלין המלכותי, הודיע בבטחון שביקלתו לדעת היכן טבעת, אולם זקוק הוא לשבוע ימים על מנת לגלות זאת, ובנוסף לכך מבקש תשלום ראשוני בתורת דמי קדימה. המלך

קדיש אחר קריאת ראש חדש בספר שני, ואחר קריאת 'פרשת החדש' בספר שלישי. ואין אומרים קדיש אחר קריאת פרשת 'ויקרא' בספר תורה ראשון, שכן לא נשלמו שבעה עולים. ואם הוסיפו עולים בספר תורה הראשון (כך שנשלמו שבעה עולים כבר בו) - אומרים חצי קדיש אף אחר ספר תורה ראשון. עין תורת המועדים אדר וד' פרשיות (סי' ב' אות כ').

סגלת המעשיות של הצדיק מקו'ניין

ידוע מספרים הקדושים שפרשת החדש מסגלת לישועה בפרנסה. והמגיד הקדוש מקו'ניין, היה רגיל לספר בשבת 'החדש' (ויש אומרים: בשבת מברכין של חדש ניסן) שלושה ספורי מעשיות, ואת כלם סים במלים: **"וליהודי היה צרכי פסח בהרחבה גדולה"** ומקבל שהשמעתם מסגלת להשפיע לישוראל צרכי פסח בהרחבה, ואלו ג' המעשיות:

היי"ש שארע בו נס כפול...

יהודי אחד, הכין לפני חג הפסח חבית יין שרף, ונסע למכרה באחת הערים במדינה הסמוכה. כאשר עבר עם חבית היי"ש את הגבול בין מדינה למדינה, תפסו אותו שומרי הגבול והחרימו את החבית, שכן היה אסור לפי חקי המדינה לסחור ביי"ש מבלי רשיון מיוחד.

נסע היהודי במר נפשו תכף לצדיק רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, ובכה לפניו מאד על שגלקחה ממנו חבית היי"ש, אשר מכספי מכירתה היה אמור להשיג לעצמו צרכי חג. שמע הצדיק את בכיו, ואמר לו: שוב לשומרי הגבול, ואמר להם שיטעמו מתכולת חבית היי"ש, וינכחו

כמוכן שעל המקום הזעקו שומרי המלך, הכמר הרשע נתן באזיקים, ולאחר חקירה צולבת - הודה כי ידו היתה במעל, והוא שחמד את הטבעת וגנב אותה. מיד צוה המלך לתלות אותו על העץ, וליהודי היתה צרכי פסח בהרחבה גדולה.

פגרי הקוף... שהתברר כאוצר של זהב

בעירה אחת באוקראינה, התגורר יהודי מאמין, תמים ופשוט, שהתפרנס מהפעלת בית מרזח שחכר מהפריץ המקומי. הפריץ היתה מידד עם היהודי, ומדי פעם היתה משוחח עמו שיחות ידידותיות.

פעם אחת כשנפגשו, שאל אותו הפריץ: אמר לי יהודי, מהיכן באה פרנסתך? כמוכן, רצה הפריץ לשמע שהיהודי מחזיק לו טובה שהרי פרנסתו באה ממנו - אלא שהיהודי המאמין והתמים השיב ואמר: פרנסתי באה רק מהקב"ה.

לשמע תשובת היהודי, הרצין הפריץ, והתחיל לשאל אותו שוב ושוב שאלה זו בצורות שונות, וצפה לשמע בתשובותיו איזה רמז לכך שהיהודי מחזיק לו טובה על שמשפיר לו את בית המרזח. אולם היהודי בשלו, בכל פעם שהציף הפריץ שאלה זו, חזר היהודי והדגיש שפרנסתו באה ישירות מהקב"ה - ולא משום מקור אחר מלבדו.

התרגז הפריץ על היהודי ואמר לו: מאחר שאינך יודע מי עושה עמך טובה ונותן לך פרנסה, עליך לעזב את בית המרזח ולחפש פרנסה אחרת, ומי שדואג לך תמיד ידאג לך גם עתה... היהודי נשאר לגור באותו מקום, אך נאסר עליו להפעיל את בית המרזח - וכך, לפני חג הפסח,

השתכנע כי יש דברים בגו, ולאחר שהזהר כי אם לא יעלה בידו לגלות בסוף השבוע היכן האבדה רע ומר תהיה אחריתו, קבל את סף המקדמה, והלך שש ושמח אל השוק לקנות צרכי החג, ומהיכן ידע מקום הטבעת? ירחם ה' עד סוף שבוע...

אחד מיועציו האישיים של המלך, היתה כמר שונא ישראל, 'דינו' שמו, שבכל הזדמנות השמיע באזני המלך דברי בלע והשמצה על היהודים. גם לאחר שספר לו המלך על היהודי הטוען בתקף כי בידו למצא את הטבעת, הגיב הכמר בבוטול: "שוב היהודים הפילו את הוד מעלתו בפח, ודאי לי שאין בידו של היהודי הנוכל קצה חוט לדעת היכן האבדה, וכל מגמתו היתה להשיג את כסף המקדמה". כאשר ראה שאין המלך משכנע בדבריו, הוסיף והציע: "אם על המלך טוב, נצא עוד מספר ימים לביתו כשאנו מחפשים בבגדים פשוטים, ונבדק האם הוא נוקף אצבע למען מציאת הטבעת האבודה".

אותו לילה שהחליטו לצאת, ליל התקדש חג הפסח היתה, ובבית היהודי - אורה ושמחה, כל בני הבית לבושים בגדי לבן, מסבים על שלחן הסדר העמוס מכל טוב, וקוראים את ההגדה בשמחה ובטוב לבב. המלך והכמר נעמדו בחוץ והתבוננו דרך החלון בנעשה. ובדיוק באותה שעה, הגיעו המסבים לפסקת 'כמה מעלות טובות למקום', אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים, אלו עשה בהם שפטים וכו', ואז על כל שורה ושורה ענו ואמרו בהתלהבות 'דינו'. המלך כמוכן לא הבין את השפה, אבל בשמעו את השם דינו, חדרה ההפכה למחו: בטח הם שואלים מי גנב את הטבעת, ועונים 'דינו', הלא הוא הכמר העומד לצדי...

מִצָּא עֲצָמוּ הַיְהוּדִי בְּלִי פְּרִנְסָה וּבְלִי פְּרוּטָה לְפָרְטָה, וְצָרְכֵי הַחֵג מְרַבִּים...

לְאוֹתוֹ פְּרִיץ הָיָה בְּמִרְתָּף בֵּיתוֹ אֲרָגֵז מְהֻדָּר, אֲשֶׁר הִטְמִינוּ בוֹ מִטְבְּעוֹת זָהָב יְקָרֵי עֶרֶף, שְׁאוֹתָם אָהַב הַפְּרִיץ לְמִנּוֹת. וְכֵן בְּכָל יוֹם הָיָה הַפְּרִיץ נֹכְנֵס לְאוֹצְרוֹ, סוֹפֵר אֶת מִטְבְּעוֹתָיו בְּאֵהָבָה רַבָּה, וְאִף נוֹשֵׁף עֲלֵיהֶם בְּפִיו וּמִצְחָצַח אוֹתָן כְּדִי שִׁיבְהִיקוּ וַיִּנְצְצוּ, וְהָיָה לְבוֹ מִתְרַחֵב לְמִרְאָה יָפֵן וְזֵהָרוּ, כִּן הָיְתָה דְרָכּוֹ שֶׁל הַפְּרִיץ לְעֵסֶק עִם מִטְבְּעוֹתָיו - דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ.

תַּחֲבִיב נוֹסֵף הָיָה לְפָרִיץ מִדְּעֵנוּ, הוּא גָדַל בְּבֵיתוֹ קוֹף אֲמֵתִי, שְׁאוֹתוֹ הָיָה לוֹקַח לְכָל מְקוֹם שֶׁהָלַךְ. וְכִידוּעַ, טְבָעוֹ שֶׁל הַקּוֹף לְחֻקוֹת אֶת בְּנֵי הָאָדָם הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ, וְכֵן לְאַחַר שֶׁרָאָה הַקּוֹף, פֶּעַם אַחַר פֶּעַם, אֶת הַפְּרִיץ יוֹרֵד לְאוֹצֵר, מְקַרֵּב אֶת הַמִּטְבְּעוֹת לְפִיו, נוֹשֵׁף עֲלֵיהֶן וּמִצְחָצַחֵן בְּהֵנָּאָה רַבָּה, חֹשֵׁב לְעֲצָמוֹ שְׁבוּדָאֵי הַפְּרִיץ גַּם אוֹכֵל אֶת הַמִּטְבְּעוֹת הַטְּעִימוֹת וְהַמְּבָרִיקוֹת. וְאָכַן, פֶּעַם אַחַת יָרַד הַקּוֹף לְתוֹךְ הָאוֹצֵר - וְהִתְחִיל לְזַלֵּל אֶת הַמִּטְבְּעוֹת - אָכַל וְאָכַל עַד שֶׁנִּפְּלַ וְהִתְפַּגֵּר.

כְּאֲשֶׁר יָרַד הַפְּרִיץ לְמִרְתָּפוֹ, וְרָאָה אֶת הַקּוֹף הַמֵּת, מִיַּד רַעִיוֹן מְרֻשָּׁע עָלָה בְּלִבּוֹ, לְהִתְעַלֵּל מֵעֵט בִּיהוּדִי חוֹכֵר בֵּית הַמִּרְזַח וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וּלְלַמְדוֹ לְקַח. וְכֵן, בְּעֶרְבַּ פֶּסַח - שָׁלַח הַפְּרִיץ אֶת מִשְׁרָתוֹ לְזֶרֶק אֶת הַקּוֹף הַמֵּת לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי. הַמִּשְׁרָת עָשָׂה כְּמִצּוֹת הַפְּרִיץ וּמִיַּד הִסְתַּלַּק מִשָּׁם חוֹשֵׁב לְעֲצָמוֹ: יְהוּדִי חֹסֵר דַּעַת... זֶה חֶלְקִי לַחֵג הַפֶּסַח.

פְּגַר הַקּוֹף נִחְבֵּט עַל רִצְפַּת בֵּית הַיְהוּדִי, וּמִעֲצַמַת הַמַּכָּה - נִקְרָעָה בְּטֶן הַקּוֹף, וּמִתּוֹכָהּ נִשְׁפְּכוּ כָּל מִטְבְּעוֹת הַזָּהָב. הַיְלָדִים רָצוּ בְּהִתְרַגְּשׁוֹת לְאַבְיָהֶם וְסִפְרוּ לוֹ כִּי עַל

רִצְפַּת הַבַּיִת הַנְּחִית מֵאֵן דְּהוּא פְּגַר שֶׁל קוֹף, שֶׁמִּבְטָנוּ מִתְּגַלְגָּלִים מִטְבְּעוֹת זָהָב לְרַב. תוֹךְ כְּדִי שֶׁהוּא מִמְלַמֵּל תְּפִלַּת הַזְּדָאָה לְבוֹרָא עַל שְׁלֵא עֲזָבוּ בְּשַׁעָה קְשָׁה זוֹ, אֲסָף הַיְהוּדִי אֶת מִטְבְּעוֹת הַזָּהָב, רָץ עִמָּן לְשׁוּק, וְקָנָה אֶת כָּל צָרְכֵי חֵג הַפֶּסַח בְּשִׁפְעַ רַב. וּבְהִגִּיעַ לֵיל הַסֵּדֵר, יָשַׁב שְׂמֵחַ וְטוֹב לֵב עִם בְּנֵי בֵּיתוֹ לְעֶרֶף אֶת סֵדֵר הַפֶּסַח.

עִם חֲשֻׁכָה, הִתְגַּבַּב הַפְּרִיץ לְבֵית הַיְהוּדִי וְהִצִּיץ מִחִלּוֹן הַבַּיִת לְרִאוֹת כִּיצַד חוֹגֵג הַיְהוּדִי אֶת לֵיל הַסֵּדֵר. וְהִנֵּה רוֹאָה הַפְּרִיץ שֶׁלְחָן מְלֵא כָּל טוֹב, הַנְּרוֹת דוֹלְקִים, אוֹרְחִים רַבִּים בְּבֵיתוֹ, וְכֹלָם נִהְנִים וְשָׂרִים וְשִׂמְחִים. הַפְּרִיץ לֹא יָכוֹל הָיָה לְכַבֵּשׁ אֶת סִקְרָנוֹתוֹ, וְנִכְנָס לְבֵית הַיְהוּדִי עַל מְנַת לְבַרֵּר כִּיצַד הַתְּרַחֵשׁ הַמְּחַזֵּה הַמְּפִלֵּא שֶׁעָתָה רוֹאוֹת עֵינָיו, וְהַיְהוּדִי הַתָּמִים, סִפֵּר לְפָרִיץ שְׂמִישָׁהוּ עֵבֵר וְזָרֵק פְּגַר קוֹף לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּמִמָּנוּ יֵצְאוּ מִטְבְּעוֹת שֶׁל זָהָב, כְּאֲשֶׁר מֵהוּ קָנָה אֶת כָּל צָרְכֵי הַחֵג.

חִפְּזָה הַפְּרִיץ בְּדַעַתּוֹ, וְהוֹדָה לַיְהוּדִי שֶׁאָכַן צִדֵּק בְּטַעֲנָתוֹ: פְּרִנְסָתוֹ בָּאָה לוֹ יִשָּׂר מֵהַקֵּב"ה, אֵינּוּ צָרִיךְ לִידֵי בֶּשֶׁר וְדָם, וְלַיְהוּדִי הָיָה צָרְכֵי פֶסַח בְּהִרְחֵבָה גְּדוֹלָה.

פְּרִשְׁתַּת הַחֹדֶשׁ - סִגְלָה עֲצוּמָה לְהִתְחַדְּשׁוֹת רוּחָנִית

וְכַתֵּב בְּחֻדוֹשֵׁי הַרִ"ם כִּי מִתְּנָה טוֹבָה וְגְדוּלָה נָתַן לָנוּ הַקֵּב"ה בְּשַׁבַּת פְּרִשְׁתַּת הַחֹדֶשׁ, שֵׁישׁ בָּהּ סִגְלָה גְּדוּלָה לְהִתְעוֹרֵר וְלְהִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוּדַת ה', הַתְּעוֹרְרוֹת חֲזָקָה וּבְרַת קִיָּמָא שֶׁלֹּא תִפּוּג בְּכָל שָׁאַר חֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה: "עֲנִין חֻדְשׁ, הוּא מֵה שְׁנוֹתָנִים כַּח לְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁמִּגִּיעַ רֵאשׁ חֻדְשׁ לְעוֹרֵר עֲצָמוֹ מִחֻדְשׁ לְעַבּוּדַת ה', וְאִף שְׁכֹן הוּא בְּכָל חֻדְשׁ, אֲמָנָם נוֹסֵף עֲלֵיהֶם הַחֻדְשׁ

הַזֶּה שֶׁהֶאָרְתוּ גוֹתֵן כַּח לְהַתְעוֹרְרוֹת עַל כָּל חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה."

וּמִסְפָּרִים עַל אֶחָד מִחֲסִידֵי בַעַל הַדְּבָרִי יַחְזְקָאֵל מְשִׁינוּא זִיע"א, שֶׁהִיָּה אֶצְלוּ בַחֲצֵר קִדְשׁוֹ בְּשַׁבַּת פְּרֹשֶׁת פְּרָה, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת, כְּאֲשֶׁר נִגְשׂ אֵלָיו לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ בְרַכַּת פְּרֹדָה, שָׁאֵל אוֹתוֹ הָאֲדָמוֹ"ר: "מָה, כִּבְרֵךְ אִתָּם נוֹסְעִים?", הַגַּבְאִי הֵבִין רְצוֹן הָאֲדָמוֹ"ר, וּמִיָּד הִתְעַרְבּ: "לֹא, הוּא נִשְׂאֵר לְשַׁבַּת הַחֲדָשׁ", הַחֲסִיד כְּמוֹכֵן לֹא הִמְרָה רְצוֹן רַבּוֹ, וְנִשְׂאֵר לְשַׁבַּת הַחֲדָשׁ."

בְּמוֹצָאֵי אוֹתָהּ שַׁבַּת, רְאוּהוּ נִרְגָּשׁ וְנִסְעָר, וּבִקְשֵׁי יָכוֹל לְדַבֵּר. נִסּוּ הַחֲסִידִים לְדוֹבֵב אוֹתוֹ, וּבְמֵאֲמָץ רַב, חִלְצוּ מִמֶּנּוּ אֶת אֲשֶׁר אָרַע עִמּוֹ: "בְּתַפְלַת שַׁחֲרִית שֶׁל יוֹם הַשַּׁבַּת, רַק הִגַּעְתִּי לְבְרַכַּת 'אַהֲבַת עוֹלָם', פְּתָאוֹם נִכְנָסָה בִּי הַתְעוֹרְרוֹת שֶׁל יִרְאָה בְּעִבּוּדַת ה', עַד כִּדִּי שֶׁהִיִּיתִי מְכָרַח לְצֵאת מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְהַתְחַלְתִּי לְבַכּוֹת בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ שָׁנָרָו מַעֲיָנִי לְלֹא הַפּוּגוֹת, מִמֶּשׁ הַרְגָּשְׁתִּי כִּי־צַד אֲנִי נִהְפָּךְ בְּשַׁבַּת זוֹ שֶׁל 'פְּרֹשֶׁת הַחֲדָשׁ' - לְבִרְיָה חֲדָשָׁה, פְּשׁוּט גּוֹלְדַתִּי מַחֲדָשׁ."

לְהַתְּחַדֵּשׁ - בְּכָל מוֹצֵב שֶׁאַתָּה מוֹצִי בּוֹ!

פְּרֹשֶׁת הַחֲדָשׁ, מְלַמֶּדֶת וּמוֹרָה שֶׁעַל הָאָדָם לְהִרְגִישׁ שֵׁישׁ בִּידוֹ יְכַלֵּת לְהַתְּחַדֵּשׁ בְּכָל מוֹצֵב שֶׁהוּא עוֹמֵד בּוֹ, גַּם אִם שָׁקוּעַ בְּעַמְקֵי הַקְּלָפוֹת - יֵשׁ בִּידוֹ לְחַדֵּשׁ כְּנִשְׂר נְעוּרָיו וְלִנְסֵק כְּלָפֵי מַעְלָה, לְהַתְעַלּוֹת וּלְהַשְׁתַּנּוֹת. וּבִפְרֹט בְּיָמִים אֵלּוּ, הַמְּסַגְּלִים לְהַעֲלוֹת אֶת הָאָדָם מִבִּירָא עֲמִיקָתָא, וּתְהוּמָא רַבָּה, לְמָקוֹם גְּבוּהָ מַעַל גְּבוּהָ.

וּבְהִקְשֵׁר לְכֹף, כָּתַב בַּעַל הַבַּיִת אַבְרָהָם עַל הַכְּתוּב "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם", שֶׁהִנֵּה מְצוּהָ זוֹ שֶׁל 'הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם' - הִרִי הִיא הַמְצוּהָ הַרְאִשׁוֹנָה שֶׁצְּוָה הַקַּב"ה לְעַם יִשְׂרָאֵל, עוֹד בְּשַׁעָה שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם, עֲדִין לֹא יָצְאוּ מִכְּלַל מ"ט שְׁעָרֵי טְמֵאָה, וְכָל כֶּף לְמָה? כִּדִּי לְהוֹרוֹת לָנוּ יְסוֹד גְּדוֹל בְּעִבּוּדַת ה', כְּאֲשֶׁר יְהוּדֵי רוּצָה לְהַתְקַרֵּב לְהַקַּב"ה, אִינוּ צָרִיף לְהִמְתִּין עַד שֶׁיֵּצֵא מִבּוֹץ הַתְּאֻוֹת וְהַחֲלָאָה בּוֹ הוּא מִתְבּוֹסֵס, אֶלָּא אֶפְלוֹ אִם עֲדִין מְשַׁקֵּעַ בְּמ"ט שְׁעָרֵי טְמֵאָה, כִּבְרֵךְ יִתְחִיל לְהַתְּחַדֵּשׁ, וְלַעֲשׂוֹת אֶת הָעִבּוּדָה הַרְאוּיָה לוֹ, נוֹעַ יְנוֹעַ קְדִימָה, וּבּוֹדָאֵי יִמְצָא סִיּוּעַ מִן הַשָּׁמַיִם.

וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ פְּרָשׁוּ בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים לְשׁוֹן הַצּוּרִי (דְּבָרִים טז, כב): "וְלֹא תִקֵּים לָךְ מִצְבֵּה אֲשֶׁר שָׁנָא ה' אֱלֹהֶיךָ", יֵשׁ אָדָם שְׂרוּאָה אֶת עֲצָמוֹ כְּבִיכּוֹל בְּבַחֲיִנַת 'מִצְבֵּה', מְצוּי הוּא בְּתַכְלִית הַיְאוּשׁ, לֹא רוּאָה אֶת עֲצָמוֹ מְצַלִּיחַ לְזוּז וְלוֹ קִמְעָה בְּעִבּוּדַת ה', אֶבֶד סִבְרוּ וּבִטַל סִפּוּיוֹ. אוֹמְרַת לָנוּ הַתּוֹרָה: אֲסוּר לְחַשֵּׁב כֶּף! "אֲשֶׁר שָׁנָא ה' אֱלֹהֶיךָ!"

וְכִיּוֹצֵא בְּדַבָּר אֶתָּה אוֹמֵר (שְׁמוֹת לד, יז): "אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ", מִסְכָּה - מְלִשׁוֹן דְּבָר יִצּוֹק, (שְׁבַעֲשִׁית הַצֵּלָם, הָיוּ מִתִּיכִים אֶת הַבְּרָזֵל וַיּוֹצְקִים אוֹתוֹ לְתוֹף תְּבַנִּית, עִי חֻזְקוֹנֵי שֵׁם), וְכֶף הוּא בְּהַשְׁאָלָה לְעִנְיָנוּ: 'אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ', אֵל תִּרְאָה אֶת עֲצָמְךָ וְאֶת מִצְבְּךָ כְּדָבָר דּוּמָם, אֲשֶׁר אֵין לוֹ שׁוּם יְכוּלוֹת שֶׁל חַיּוֹת וְגִדְלָה עֲצָמִיִּים, אֶלָּא אֲדַרְבָּא תַתְּחַדֵּשׁ, תִּפְרִיחַ אֶת עֲצָמְךָ.

נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה (שְׁמוֹת כד, ה): "וַיִּשְׁלַח אֶת יַעֲרִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֵלַת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פָּרִים", וּבְרַש"י פֶּרֶשׁ 'יַעֲרִי' -

ב.. יֵשׁ לוֹמַר עוֹד בְּדֶרֶךְ הַלְצָה: "לֹא תִקֵּים לָךְ מִצְבֵּה", אֵל תַּעֲשֶׂה לְעֲצָמְךָ מִצְבֵּה קְבוּרָה בְּחַיִּיךָ, 'פֶּה נִקְבַר פְּלוּנֵי בֶן פְּלוּנֵי נוּחוּ עוֹד', וְתִסְפִּיד אֶת עֲצָמְךָ, אֶלָּא הָאֲמוֹ שְׁבַכְחַךְ לְהִיּוֹת חַי הַנוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ.

אלו הבכורות, הבכורות לכאורה היו מבגרים, ומדוע נקראים נערים? שכן הנערים מבטאים כח של התחדשות - כדי להיות ראוי למתן תורה, מכרח להיות לאדם כח של התחדשות רוחנית.

לדעת לשיט כנגד הזרם

ההסחפות אחר הזרם, הרי היא סממן של מות, מקבל לומר שדג השט עם הזרם - הרי הוא דג מת. ואף בהלכה אנו מוצאים שהסנפירים שיש לדג - הרי הם סימן של טהרה, ותפקיד הסנפיר - לאפשר לדג לשחות נגד הזרם. ובירושלמי (תענית פ"ד ה"ה) איתא: "אמר רבי חנינה בריה דרבי אבהו, שבע מאות מיני דגים טהורים ושמונה מאות מיני חגבים טהורים ולעוף אין מספר כלם גלו עם ישראל לבבל, וכשחזרו - כלם חזרו עמהן חוץ מן הדג הנקרא שיבוטא", ובקרבן העדה: לפי שטעם מחו כטעם חזיר לכן לא היה ראוי להיות בארץ הקדושה, ולי נראה לפי שאינו יכול ללכת דרך עלית המים" (וע"ע שבת קמה, ב) ונראה שאף זו חלק מפחיתות מעלתו, סבה וטעם שאינו ראוי להיות בארץ הקדושה, שכן שחיה נגד הזרם - היא סממן מרכזי לבטוי חיות, בפרט בעבודת ה'.

התחדשות לאחר משבר

ועל דרך זו בארו את המספר בדברי חז"ל אודות התנא רבי אלעזר בן ערף, תנא קדוש ונורא למאד, שהיה דורש במעשה מרובה עד כדי שירדה אש ולהטה כל סביביו, וקרא עליו רבו רבן יוחנן בן זכאי:

"אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערף יצא מחלצ'ך" (חגיגה יד, ב). ודאי שאין לנו שום השגה בתנא הקדוש הזה, אולם מספרים לנו חז"ל הקדושים (שבת קמז, אדר"ן י"ד) כי השיאו לבו להפרד מחבריו, אמר אלף לדיומסית, מקום יפה ומים יפים ונאים, מקום של תענוגות הגוף, והם אמרו נלך ליבנה למקום שתלמידי חכמים מרבים אוהבים את התורה. אמרו רבותינו: "הוא שהלך לדיומסית למקום יפה ומים יפים ונאים נתמעט שמו בתורה. הם שהלכו ליבנה למקום שתלמידי חכמים מרבים ואוהבים את התורה נתגדל שמו בתורה". וחז"ל ספרו עד היכן נתמעט שמו בתורה, כשרצה לקרא 'החדש הזה לכם ראש חדשים', אמר 'החרש היה לכם', ונפלה טעות זו בפיו לפי ענינו, שנעשה לבו לב אבן וחרש מלהביו, אחרי אשר היה לבו כמעין המתגבר בהתחברו לחכמים.

שואל החוזה מלבליו: מדוע סבב הקב"ה בפיו של רבי אלעזר בן ערף לטעות דוקא בפסוק זה של 'החדש הזה לכם'?

אלא להורות שגם מי שלבו אטום וחתום כמו חרש, גם הוא אם ירצה להתחדש - יש בידו, לעולם לא אפסה תקוה! ואכן בגמרא (שם) אמרו שבקשו עליו חבריו רחמים, וחזר לו כל תלמודו כמקדם.

באחת הישיבות של חסידות צאנז, למד בחור חסר משמעת, שעשה צרות גדולות לצות הישיבה, לא קם לתפלות, נעדר מן

ג. ובגמרא (שבת קמה, ב): כלן חזרו, חוץ מקוליים האיספוני. דאמר רב: הני מדרי דבבל מהדרי מ'א לעיו עיטם, והאי כיון דלא שריר שדריה לא מצי סליק. ועזו שם חדש (ח"ב דף נה, א) שהעיר על שלא זכר הקרבן העדה דברי הגמ' הנ"ל.

הסדרים. כאשר היו קוראים אותו לשיחה - היה מבטיח שישתפר, אבל עד מהרה - 'ולא נודע כי באו אל קרבנה', לא עמד בשום אחת מהבטחותיו.

הנהגת הישיבה החליטה שבלתי נמנע מלסלק אותו. הדבר נודע לבחור, והוא במר נפשו נכנס אל הקדש פנימה, לחדרו של האדמו"ר מקלויזנבורג, הגאון הצדיק רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זצ"ל, ובדמעות על לחיו שטח בפניו את רצון ההנהלה לסלקו מן הישיבה.

שמע זאת האדמו"ר, וקרא מיד למשגיח: פנה אליו הצדיק בשאלה-טענה: מה הדבר הרע הזה ששומעות אזני, שאתה רוצה לסלק את הבחור הזה מן הישיבה? המשגיח החל לספר לו את רע מעלליו של הבחור, אולם האדמו"ר קטע אותו: נכון, אתה צודק, אבל הוא הבטיח לשפר דרכיו. הזדעק המשגיח: כבר אין ספר פעמים הוא הבטיח שישתפר, אם זאת היתה הפעם הראשונה, השנייה, שלישית, נוחא, אבל כל כך הרבה פעמים...

או אז חפן האדמו"ר את זקנו באצבעותיו הקדושות, ואמר למשגיח בהתרגשות: הנה נא זקנתי, ובמשך השנים הבטחתי יותר מאלף פעמים שאתקו מעשי, ולא עמדתי בדבורי. ולדברך אתה המשגיח, אין לי כבר תקנה ח"ו? באמת חלילה לומר כדבר הזה! אלא כל עוד שהנשמה באפו של היהודי, הוא יכול להתחרט, ולהתחיל דף חדש...

תרימת הנשיאים ומוסרה בצדה

הנה על הפסוק (שמות לה, כז): "והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשו", כתב רש"י: "אמר ר' נתן;

מה ראו נשיאים להתנדב בחנכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה? אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לו, ז) והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם ואת אבני המלואים לאפוד ולחשו, לכך התנדבו בחנכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאים כתיב".

אומר האדמו"ר בעל 'חדושי הרי"ם' זצ"ל: בקש הקב"ה להורות לנו, שמי שמאבד את מדת הזריזות, איננו מזדרז להחליץ חושים בעבודת ה', אזי חסר ממנו את עקר המאפין היהודי. שהלא נשער נא בנפשנו, לכאורה מבחינה פרקטית ועניינית, הנשיאים חשבו באפן נכון: "יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו", למטרת הענין - אין לה חשיבה הגיונית מזו. אולם הקב"ה טרף כל מחשבתם בפניהם, וכי מה אתם חושבים? שאני צריך את הנדבה שלכם? אני צריך את ההשתוקקות, את התשוקה שלכם לעשות מצוותי, וכמאמר הנביא (ישעיהו טו א-ב): "כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי: ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה נאם ה' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי". אני צריך שיהיה האדם רץ ראשון לעשות את המצוה, יהא חרד על דברי, וכיון שזה נחסר, אזי לא בכדי נחסרה מהם האות י', שהיא מורה על היהדות, שכן זהו עקר היהדות כאמור.

אכן, לענייננו, נתן ללמד מספור הנשיאים נקדה נוספת: כאשר הקב"ה מחסיר את

והפיכתה לב', מספר נקודות דיו קטנות שעושות את כל ההבדל. **ללמדך שההפרש בין החיוב לשלילה, ההתחדשות והחדלון - הנו כחוט השערה, בקבלה אחת קטנה שאדם מקבל, יכול הוא לרומם את עצמו לרום המעלות. ואף בענין הפסח נכר יסוד זה, ההבדל בין 'חמץ' - הרומז ליצר הרע, לבין 'מצה' - מאכל של אמונה ורוממות, הוא קצה רגל קטנה שמפרידה ביניהם, ההפרש בין ה' לח' (שכן מ' וצ' משתפות בשניהם), להורות שבדבר קל אדם יכול להפך את הכל לטובה, יתחיל מהלך של התחדשות, וכבר אין קץ להתרוממותו.**

כאשר משה רבנו נעמד מול פרעה וחרטמי מצרים, והוא משליך את מטהו אשר נהפך בדורו גם לנחש, אמר לו הקב"ה (שמות ד, ד) 'ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו', משה רבנו צריך רק 'לאחז בזנבו', לגעת בקצהו, וכבר מנחש - סמל הכשוף וכחות האפל, יהפך שוב למטה האלקים'. לומר לנו שאפלו בתנועה קלה, נגיעה בקצה הזנב, אפשר להפך ענין לגמרי מצד השלילה לצד החיוב.

בורא עולמות ומחריבן... ושוב בונה

אמרו בגמרא שהיתה התורה גנוזה אצל הקב"ה תתקע"ד דורות קדם בריאת העולם, שנאמר 'דבר צוה לאלף דור' (והתורה נתנה כ"ו דורות מבריאת העולם, הרי שכדי להגיע למנין 'אלף דור', בהכרח שקדמה תורה תשע מאות שבעים וששה דורות קדם בריאת העולם) ולכאורה מה עשה הקב"ה בכל אותו הזמן? תשובה לזה מצויה במדרש (בר"ר פ"ג): "אמר רבי אבהו, מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן, עד שבגא את אלו, אמר דין הנניין לי, יתהון לא הנניין לי".

האות י' משמם, אין לה אות קלון גדולה מזו, מכתב נזיפה מבורא עולם. כל פקיד חברה יודע שלקבל מכתב נזיפה מהנהלה, זהו שבר שאין כדגמתו, ממש אות קין, ואם מדבר במכתב ממנוכ"ל החברה - בכלל... כל הכבוד העצמי מתנפץ לרסיסים, וצריכים לעבר ימים רבים עד שהעובד יתאושש מדבר כזה, אוי לה לאותה בושה ואוי לה לאותה חרפה. אנחנו רואים אדם שהרשע בפלילים בבית משפט, מצטנף בפנתו, לא יוצא מן הבית, אינו מעז להרים את הראש שנים רבות. אזי לקבל נזיפה מבורא עולם, הרשעה אלקית שמימית, המתקת להם ב'תיק האישי' לעד ולנצח נצחים, כל שכן וכל שכן. לכאורה היו צריכים להכניס ל'משבר' אדיר, להסתגר באהל מבדד ולהסתגף בענויים וגלגולי שלג שנים ארכות. אבל אנחנו רואים בדיוק להפך, אע"פ שנחסרה אות אחת משמם שזהו חסרון גדול, למרות זאת הביאו את אבני השם ואת אבני המלואים מיד, הזדרזו, ולא תהו בינם לבין עצמם אולי צריכים הם לשהות עד שיתקנו את עצמם וישובו לדרגתם, אלא מיד נכנסו למצב של עשייה והתקדמות.

לומדים אנו מכאן יסוד עצום, **לא להתחשב בכלום! העקר להתחדש בעבודת ה'!**

בצעד קטן אפשר להתרומם

נקדת עמק נוספת, מוצא האדמו"ר רבי מנחם מנדל מקוצק, בספור חז"ל אודות קריאתו השגויה של רבי אלעזר בן ערף: ההפרש בין 'החדש הזה לכם', לבין 'החרש הזה לכם', הרי זו טעות דקה מאד, חסרון פנת ראש הגג של האות ד', חסרון קצה הרגל הקטנה של הז', תוספת בקצה הכ'

להסתכל תמיד קדימה!

ומספר בגמרא (ברכות כח, ב): "כשחלה רבי יוחנן בן זכאי, נכנסו תלמידיו לבקרו. כיון שראה אותם התחיל לבכות. אמרו לו תלמידיו: גר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק, מפני מה אתה בוכה? אמר להם: אלו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי, שהיום כאן ומחר בקבר, שאם כועס עלי - אין כעסו כעס עולם, ואם אוסרני - אין אסורו אסור עולם, ואם ממיתני - אין מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לפיסו בדברים ולשחדו בממון - אף על פי כן הייתי בוכה; ועכשו שמוליכים אותי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, שאם כועס עלי - כעסו כעס עולם, ואם אוסרני - אסורו אסור עולם, ואם ממיתני - מיתתו מיתת עולם, ואיני יכול לפיסו בדברים ולא לשחדו בממון; ולא עוד, אלא שיש לפני שני דרכים, אחת של גן עדן ואחת של גיהנם, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי - ולא אבכה?"

ולכאורה שאלת התלמידים, תמוהה ביסודה, הלא מי לא ירא מיום דין הנורא? 'הו בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה' (איוב ד, יח) וכי יש לה אדם בר דעת שיודע כי עוד רגע קט יעמד לדיו לפני בורא עולם, ולא יאחזוהו חלחלה ופחד?

אלא התלמידים התכוננו לשאל שאלה אחרת לחלוטין: אם יש מקום לבכיה, מדוע המתנת עם זה עד עכשו? עד דכדוכה של נפש? לכאורה היה לה להכין את עצמו בבכיה כל החיים, אדם הירא

לכאורה איזה מסר בקשו רבותינו להעביר לנו בידיעה זו, שעולמות רבים נחרבו קדם בריאת העולם שלנו?

מבאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר באור נפלא: כאשר אדם מנסה להתעלות בעבודת ה' ובכל פעם נכשל, אל לו להתיאש! הוא נסה פעם ראשונה, שניה, שלישית, רביעית וכו', ואחרי הפעם העשירית - רפו ידיו, מרגיש שעבר את כל הרף של הנסיונות, כבר אינו מאמין שיכול להצליח. אבל הקב"ה גלה לנו מהו בסיס הנתונים עליו הבריאה קמה ונוצרה, ערש לדתו של העולם, תתקע"ד דורות התורה קדמה לעולם, ה'פלה' עמדה וגם נצבה במלא הדרה, ועדין לא נמצא 'חתן' ראוי, הקב"ה ברא עולם, יצר בריות נאות ואילנות נאים, אולם זה לא נשא (כפיכול) חן בעיניו והחריבו, עולם נוסף ברא ושוב החריבו, וכך מאות ואולי אלפים, להורות לבני האדם שלא להתיאש בעבודת ה', לא להתפתות אחר היצר המבקש כל שעה להחליש, ובפרט בדור התהפוכות כדורנו: אינך מצליח בלמוד, מה יהיה אתך? אתה לא שונה כלום, אין לה סכוי, חבל על הנסיונות העקרים... לה לה לעולם המעשה, צא לעבודה, ומדי פעם תקרא תהלים, חק לישראל, קצת משניות, מה שאפשר לחטף - תחטף, זהו כח היצר של היאוש. אומר הקב"ה, למד מדרכי ומעשי, גם אם חרב עליך עולמך - בנהו מחדש, ואף אם זה חרב, שוב תבנה, וגם לאחר עשרות ומאות פעמים - אל תתיאש, תמיד תסתכל קדימה ותשאף עוד להתקדם ולהתעלות.

ד. וידוע בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל אודות דברי המדרש (במדב"ר פ"ו): "כל שאינו רואה סימן ברכה במשנתו בתוך חמש שנים שוב אינו רואה", שבדאי אם אדם לא ראה סימן ברכה בלמודו - מרחח שלא למד פראוי, שכן במציאות אין משג של חסר הצלחה בתורה, כאשר אדם משקיע עד קצה גבול כחותיו.

למדמים אנו מכל זה, כמה ראוי לנו לנצל מי התעלות אלו, ימי התחדשות של חדש ניסן. וכבר כתבנו בס"ד בספרנו 'שיחות חזוק' במעלת חדש ניסן, שאדם יכול להגיע בו לבחינת 'בני ישראל בני מלכים', ולשלט על המזלות. ואמר החתם סופר ע"ה, שרגע אחד בחדש ניסן שיה במעלתו כמו יום שלם בכל השנה כלה, ובנוסף לזה, איתא בספרים הקדושים על הפסוק 'החדש הזה לכם ראש חודשים', שכל יום ויום מחדש ניסן - גדולה מעלתו כראש חדש, ומטעם זה אין אומרים תחנון כל החדש.

ובספר 'אהבת שלום' מבאר לשון הפסוק "החדש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה". הכוונה בזה, שאל יעלה על לב אדם לחשב, כי דוקא בחדש ניסן צריך להתחדש כדי שיהא כתקונו, אלא בכל חדש צריך לעשות כן. אכן הואיל וחדש ניסן הוא הראשון בדבר הזה, בודאי שצריך להשגיח עליו יותר מכל, כדי שהוא ישפיע רענונות והתחדשות בעבודת ה' לכל יהודי במשך כל החודשים האחרים.

לכן ראוי ונכון למשכיל בעת הזו, להשגיח היטב שתהיה עבודתו בחדש זה על צד היותר טוב, וכך יזכה לצאת משעבוד לגאולה, יצא לחרות עולם מחילות היצר הרע, דשן ורענן יהיה בחצרות בית ה' כל הימים, אמן ואמן.

שמים באמת, ויודע שסוף כל אדם למיתה, אינו מחכה לרגע האחרון כדי לבכות, 'עשה תשובה היום שמא ימות מחר', וממילא, מדוע דוקא עכשו נפרץ הסכר?

ענה להם רבי יוחנן: טעות בידיכם! דוקא עכשו ראוי לבכות, בכל שלב משלבי החיים החטוט בפצעי העבר, החשש והפחד מאימת הדין הנורא רק משתקים את האדם, במהלך החיים עליו להסתכל קדימה, לפרח ולבנות, ליצר ולהתקדם בעבודת ה', לכן לא ראיתי לנכון להתבונן בזה כל חיי, רק עתה שהגעתי לתחנה האחרונה, אני מתחיל להתבונן ולתהות על דרכי ומעשי, מי יודע אם משביעי רצון הבורא הם.

נמחיש זאת במשל מתחום הנהיגה על הכביש: על הנהג לסע קדימה, ולעתים להסתכל במראות, ולבחן את מצב התנועה מאחורה, לראות שאינו סוטה הצדה, ולא עוקף מישהו, אבל תמיד הפנים שלו קדימה. אם הוא יסע קדימה וכל העת יסתכל אחורה, אזי יכול ח"ו להתנגש בעמוד או להיות מערב בתאונה ח"ו, וכך בדיוק בדרך של החיים - צריך להסתכל קדימה, ולא לבכות ולהיות אחוז צער. שונה הוא זמן פטירתו של האדם, שאז מתפנה הוא להסתכל אחורה על כל עברו, להצטער, להתחרט ולבכות על הכלי.

ה. מסתבר שאין זה סותר לחובת עבודת המוסר ועשיית חשבון הנפש הנצרכת בכל יום, מב' סבות:

- א. גם אם יש להתעסק בחשבון נפש, ותשובה על עברות, יש להקדיש לזה זמן מסוים ביום, ולא לחטט בזה ולהיות 'לבו נוקפו' כל היום כלו, כמשל הרכב שהזכרנו, מדי פעם להביט במראות, אבל עקר מגמתו קדימה.
- ב. אכן מטל על האדם לבדק אם עליו להשתפר ואינו חוטא במהלך היום בענין פרטי, כגון דבור לשון הרע, בטול תורה, גזל וכדו'. כאן אנו מדברים על מי שצועד בדרך הנכונה, ועדין מנקרים בלבו חששות כלליים מאימת הדין ודקדוקו, מי יודע על מה יתפסו אותו שמה... זהו פחד שלילי שאינו מקדם את האדם. נתן דגמא נוספת: בעל תשובה שחטא רבות בעברו, ועתה הוא עוסק בתורה ומתעלה בעבודת ה', מסגל להלך שארית חיוו בלחץ עצום שמא תשובתו לא היתה מספקת, לא מספיק שפך דמעות ויסר עצמו על ימי געוריו, לא התנקה לחלוטין מכתמי העבר, וכו' וכו', הורונו רבותינו שאלו חששות משתקים שאין בהם תועלת, אלא ישים מגמת פניו לעתיד, ישתדל בזכוי הרבים, ישתדל להתעלות ולהתחזק בתורה ומצוות, ולגבי פצעי העבר? מן השמים ירחמו, אל לו לעסוק בזה.

הטורים: ב' במסרה; הכא, ואידך (תהלים מט, ט) 'וחדל לעולם'. כלומר אם יחדל לעשות הפסח כהלכתו, יתקיים בו הנאמר בתהלים (שם) "ויקר פדיון נפשם וחדל לעולם", יחדל מלעשות תשובה כדי לפדות נפשו, ואין לו תקנה עוד.

והיה מדיק הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, לענין מות הפסח, לשון המשנה בפרק 'איזהו מקומן' (זבחים ס"ה): "הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות ואינו נאכל אלא למנוייו ואינו נאכל אלא צלי", מדוע נקטה המשנה לשון שלילה, היה לה לומר הפסח נאכל בלילה עד חצות וכו', אלא לומר לה, שכאשר מדברים בעניני אכילה, ובפרט בפסח, המשפל הראשון הוא 'אינו נאכל...' לא להכניס כל דבר לפה, לחקר בשבע חקירות ודרישות ורק אז להכניס לפה.

ראשית כל, מי שמגדיר עצמו כבן תורה ירא וחרד, ראוי לו שימעט מלרכש במדת האפשר מוצרי מזון מחניות, בפרט מוצרי מזון בתפזרת, כגון פצוחים קלויים, לאלו שנוהגים לאכול, שכן באלו שיר חששות גדולים של תערובת קמח, שכן דברי מאכל אלו נהוג לקלותן בקמח כל השנה.

ואם בכל אפן מכרח לקנות, יקפיד לראות שיש לבית העסק תעודת כשרות מהדורת, ושהכל נעשה בהשגחה כפולה ומכפלת, שכן הפצוחים מכרחים להיות ארוזים בשקים חדשים, ונלקחים בכף חדשה. ובפרט צריכים המשגיחים להקפיד על התנורים שלא יהיה בהם אפלו שמץ של קמח שנותר מהקליה בפעמים קודמות, חמץ אסור באכילה בתערובת משהו, וצריך לנהג בו בזהירות יתרה.

כהכנה לחג הפסח, נעסק מעט בעקר מהספר חזון עובדיה לפסח בעניני הלכה, הנוגעים לכשרות מוצרי מזון בפסח, אשר הוא מקצוע גדול ורחב בתחום ההלכתי של החג.

תמיד כאשר מדברים בענין זה ראוי להזכיר את ההבטחה המפלאה, אשר ידועה משם רבנו האר"י הקדוש: כל הנזהר בפסח ממשהו חמץ בתכלית הזהירות - מבטח לו שלא יחטא כל השנה כלה. ועל פי זה, באר רבנו החיד"א (דבש לפי מע' ח) מאמר המכילתא (בא פסחא פרשה ט) על פסוק (שמות יב, יז) "ושמרתם את המצות" - "רבי יאשיה אומר אל תקרא כן, אלא ושמרתם את המצוות". דהינו, שאם ישמר האדם את המצוות, ויזהר אפלו מנדנדוד חמץ, מבטח לו שיתקיים בו 'ושמרתם את המצוות' ולא יחטא כל השנה כלה.

ומספר על הצדיק הקדוש האוהב ישראל מאפטא זצ"ל, בא פעם איש אחד במר נפשו, וספר לו שבנו יצא לתרבות רעה, והוא על סף המרת הדת רחמנא לצלן. שאלו הצדיק רבי אברהם יהושע העשיל זצ"ל: "האם ידוע לה שבנו לא נכשל באכילת חמץ בפסח? כי אם נכשל בזה, אי אפשר לו לחזר בתשובה, שהרי בפרשת 'כי תשא' כתיב: 'אלהי מסכה לא תעשה לה' וסמיה לה 'את חג המצות תשמור' - לומר לנו, שאם עוברים על אסור חמץ בפסח עלולים להודות רחמנא ליצלן באלילים".

ואמר על כך תלמידו רבי שמואל מקאמינקא זצ"ל, שיש לזה רמז ברור יותר בפרשת בהעלותך, בפסוק (במדבר ט, יג) "וחדל לעשות הפסח", כתב בעל

ארז ומיני קטניות

ארז, חומום, ושאר מיני קטניות, מתרים לאכילה בפסח, ובלבד שיזהרו לברר אותן כראוי לבל יהיו בהן תערובת חטים ושעורים ממיני דגן וכיוצא באלה, ונוהגים לברר את הארז שלוש פעמים בתשומת לב ובכבוד ראש.

מקורות ההלכה:

איתא בגמרא פסחים (קיד, ב): "מאי שני תבשיליו? אמר רב הונא: סלקא וארוזא. רבא הוה מיהדר אסלקא וארוזא, הואיל ונפיק מפומיה דרב הונא. אמר רב אשי: שמע מינה דרב הונא: לית דחייש להא דרבי יוחנן בן גורי. דתניא, רבי יוחנן בן גורי אומר: ארז מין דגן הוא, וחיבין על חמוצו כרת, ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח", וכן פשט המנהג שמתר לאכל ארז בפסח, וכן כתב הריב"ש (סי' תכ).

וכתב הבית יוסף (או"ח סימן תנג) שהנוהגים אסור בארז וכל מיני קטניות - חמרא יתרה היא זו. והביא דברי רבנו ירוחם (נ"ה ח"ג מא). שכתב: אותם שנהגו שלא לאכל ארז ומיני קטניות מבשל בפסח מנהג שטות הוא זולתי אם הם עושים להחמיר על עצמם ולא ידעתי למה.

אכן, בהגהות מימוניות פרק ה' (ה"א דפוס קושטא) באר טעם האוסרים: "ונראה שלא נהגו בו אסור משום חמוץ, דלא טעו אינשי בזה, דתינוקות של בית רבן יודעין אותו דבפרוש אמרינו בגמרא (לה). דאינו בא לידי חמוץ אלא חמשה מינים בלבד, אלא אסרום משום דדגן מעשה קדרה וקטנית מעשה קדרה, גזרה הא אטו הא וכו' וגם פעמים תבואה מערבת בהם ואי אפשר לבררו יפה". וטעם זה הביא הטור

(או"ח תנג): "ויש אוסרין לאכל ארז וכל מיני קטניות בתבשיל לפי שמיני חטין מתערבין בהו". וכן הביא טעמים אלו המרדכי כתב בפרק כל שעה (סי' תקפח) בשם סמ"ק (שם).

אכן סיים הטור שם שחמרא יתירא היא זו ולא נהגו פו, וכתב הבית יוסף: ולית דחש לדברים הללו זולתי האשכנזים.

ספרדים הנוהגים חמרא בקטניות

אחינו האשכנזים - נוהגים אסור באכילת ארז בפסח, ויש מן הספרדים היראים שנהגו להמנע מאכילת ארז בלבד, מפני החשש שמא לא יוכלו לבררו יפה. ולהלכה הארז מתר בפסח לספרדים וכדעת מרן השלחן ערוך וכן פשט המנהג להקל.

מקורות ההלכה:

מנהג האשכנזים לאסור - נפסק להלכה ברמ"א, שכתב (תנג, א): והמנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות.

ולענין מנהג הספרדים - מצינו שרבים מצינים שיש שנהגו להזהר ולא לאכל ארז, מחשש תערובת. דכתב ה'פרי חדש' שאין מנהגו הספרדים להחמיר בקטניות, זולתי בארז, ששנה אחת שגבדק הארז ג' פעמים יפה, נמצא בו גרעין חטה, ומאותו היום והלאה לא אכלנוהו בפסח. ושו"ת נחפה בכסף (ח"א דף קעה) לרבי יונה נבון כתב שפה עיר הקדש ירושלים ת"ו רב העיר נוהגים שלא לאכל ארז בפסח, משום חשש תערובת חטים, וכן ראוי לעשות, אולם אין למחות ביד המקלים.

וכתב גאון עזנו החיד"א ב'ברכי יוסף': ירא שמים לא לאכל ארז מאחר שנתפשט אסורו בכמה קהלות. הרב מהרי"י זיין

לבני ביתו, ולא ימצא להם אפלו די שבועם
אף בלחם חמץ כל השנה, וקטניות
נמצאים בזול בלי טרח ובהתר, ואתו
לאמנועי משמחת יום טוב בסבת חמרא
שאין לה טעם וריח, לכן אשרי שיאחז
צדיק דרכו, יתן אכל למכביר, ונפץ את
עוללי החמרות הזרות אל הסלע".

אולם גדולי אשכנז לא קבלו את דבריו,
והשיבו עליהם שלא מפני זה יש לטש
את המנהג שהזכיר הרמ"א, שלא לאכל
את הקטניות והארז בפסח. ואדרבא הרבה
מגדולי אשכנז, עמדו בפרץ שלא להתיר
הדבר הזה כלל ועקר.

אמנם עקר מנהג הספרדים להתיר קטניות
בפסח, כמו שהביאו הפרי חדש והחיד"א.
וכן העלה רבנו יוסף חיים מבבל בשו"ת
'רב פעלים' (ח"ג סי' ל), ולעגן אכילת חומוס
בפסח, הביא את ששאלו למהר"י ברונא
אם מתר לאכל את החומוס בפסח, והשיב:
"חומוס - חמץ", וכתב הרי"ח טוב שכל
זה רק למנהג אשכנזים שמחמרים לא
לאכל קטניות, אבל לנו הספרדים מתר
לאכל אותו בשפי, ואין בעיה בזה כלל.
[ומה שנהגו בבגדד לא לאכלו, מפני שהיה
מיבא מערים אחרות, והיה חשש לחמץ
דבוק בשקים, אולם מסיק הגרי"ח שאם
ימצא לאדם באפנים פשרים, ודאי הוא
מתר]. וכן בספר 'נתיבי עם' כתב שענינו
הרואות כי מנהג הספרדים לאכל את
הארז אחר בדיקה יפה ג' פעמים.

והוסיף מרן רבנו עובדיה זצ"ל, שכן המנהג
פשוט להקל אצל עדות יוצאי בבל, סוריה,
דמשק וארם צובא ומצרים, וכפי שנהגו
בארצות מוצאיהם, רק צריך להזהיר עקרת
הבית להזהר היטב בבדיקתה, ולא תמהר
בזה, אלא חכמות נשים בנתה ביתה.

בשו"ת שערי ישועה כ"י שער ו' סי' ד'.
וכן נהגו שלמים וכן רבים. וכן כתב
החיד"א בטוב עין (סי' ט' אות ו') שמנהג
רב התלמידי חכמים בירושלים שלא לאכל
ארז כי העידו שכמה פעמים מצאו בו
חטה וכו' וכמו שכתב הפרי חדש ומהר"י
זיין וכו' והבאתיו בברכי יוסף, וכתבתי
דכו נהגו שלמים וכן רבים, וכוונתי דיראי
ה' נהגו כן במקומנו. וסיים שאין מוחין
ביד האוכלים, בפרט שבעיר הקדש
ירושלים הוא מזון עניים ותינוקות, ומכל
מקום אין נוהגים להמנע מאכילת שאר
קטניות, ואפלו בארז - הוא רק חמרא.

אכן, הגאון יעב"ץ יצא בחרב ובחנית כנגד
חמרא זו, וטענתו שאף באשכנז - הלא
העיד הטור שלא היה כן המנהג, מוכח
שאבותיהם הראשונים של בני אשכנז לא
נהגו כן, וממילא תהיה מנין הצמיחו בניהם
זה המנהג, ועוד כנוהו 'מנהג אשכנז',
כאלו הוא מקבל מקדמת דנא.

והוסיף: "מעידני על אבי מורי (הגאון) חכם
צבי זצ"ל, כמה צער נצטער אותו צדיק
על זאת כל חג המצות, והיה מתרעם
ואומר: אי איישר חילי אבטליגיה למנהג
גרוע הלז, שהיא חמרא דאתיא לידי קולא,
ונפק מנה חורבא, כי מתוך שאין מיני
קטניות מצויים להמון לאכל ולשבע,
צריכין לאפות לחם מצה הרבה, בפרטות
העניים ומי שבני ביתו מרבים ולא יספיקו
להם תבשילים הרבה לשבר רעבונם,
מכרחים על כרחם להספיק להם מצה
די לחם לביתם וחיים לנערוותם, מתוך
כך אינם נזהרים בעסה כראוי וכחובה,
עושים אותה גדולה הרבה ושוהים עליה
מאד, קרוב הדבר שנכשלים באסור פרת
ר"ל. גם המצות עומדים להם ביקר, ואין
יד כל אדם משגת לעשותם די הצורך

הנוהג אסור בקטניות, ומבקש לבטל מנהגו

ספרדי שנהג - בתור הנחנה פרטית - שלא לאכל קטניות, ועתה מבקש לבטל מנהגו מחמת חלי או סבה אחרת, צריך לעשות התרה, ומעתה ואילך רשאי לאכל קטניות בשפוי. לעמת זאת אם נהגו אבותיו, וכן היה מנהגו שלא לאכל בשעה שהיה סמוך על שלחנם, ועתה נשא ומבקש לנהג התר באכילת קטניות, רשאי לעשות זאת, ואין צריך התרה.

מקורות ההלכה:

דעת הפרי חדש (סי' תצו) שאדם הנוהג אסור בקטניות מחמת סיג וגדר, חשיב נדר לגביה, וצריך התרה. וכן פסק בשו"ת לב חיים (ח"ב סי' צד), ובשו"ת רב פעלים (הנ"ל), וכן העיד הגאון רבי דוד מלידולה זצ"ל, שלא היה אביו (הגאון רבי רפאל מלידולה אב"ד פיסה ובאיננה, מחבר שו"ת 'מים רבים') מתיר למבקשים לנהג התר - ללא התרה תחלה. ואף שהחיד"א פקפק בזה, כן נראה להלכה עקר.

ולענין בן שנהג כן בהיותו סמוך על שלחן אביו, כתב בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רמט) שבן הסמוך על שלחן אביו, ונוהג באיזו חמרא כמנהג אביו, אין זה נחשב נדר גבי הבר. וכן פסק בשו"ת זכרון יוסף לגאון רבי יוסף שטיינהרט אב"ד פיורדא, ובשו"ת רב פעלים (ח"ב יו"ד סי' יד), והעולה מבין כלם, שאדם המקים בית לעצמו, יכול שלא לנהג בחמרה בה נהגו אבותיו, ואינו צריך התרה, אם לא שנהג כן אחרי החתונה, או שהוא מנהג העיר, אולם כאשר מדבר על מנהג של יחידים, אינו מחייב למנהגי אביו. ובפרט שמנהג מקומנו,

אתריה דמרון הבית יוסף, מרא דארעא ישראל, להתיר אכילת קטניות בפסח, ויותר קל מבחינה הלכתית להתחבר למנהג המקום.

אכן חשוב להדגיש, שאשכנזי - אין יכול על ידי התרה להתיר לעצמו אכילת קטניות, מטעם הנ"ל של מנהג המקום אתריה דמרון, שכן פיון שהאשכנזים קבעו בארץ הקודש בית דין משלהם, אין הם מחייבים למנהגי המקום, והוא נמשך ומשעבד אחר מנהגי בית דינו. אמנם אם אותו איש (בפרט אם הוא בעל תשובה וכדו') מבקש לנהג בכל עניניו לפי דעת מרון השלחן ערוך, מקבלין אותו, וממילא רשאי לאכל ארז וקטניות בפסח, ודמי לדברי מרון בשו"ת אבקת רוכל (סי' ריב) גבי קהלות שקבעו מקומן במקום כלשהו, שאם רוצים - שרי להו להצטרף למנהגי המקום בין להקל ובין להחמיר.

כלים שנתבשלו בהם קטניות, לנוהגים אסור

אשכנזי המתארח בבית ספרדי - רשאי לאכל בתבשילים שנתבשלו בכלי בעל הבית, אף על פי שבעל הבית נוהג התר באכילת קטניות.

כתב בשו"ת זרע אמת (ח"ג או"ח סי' מח) שאסור אכילת קטניות אינו אלא מנהג בעלמא משום זהירות יתרה, והוא אסור קלוש, לכן אין לאסור אחר שנתבטל ברב, ואם כן כל שכן שאין לאסור את הכלים אחר מעת לעת. וגדולה מזו כתב הגאון מהר"י טייב בספרו 'חקת הפסח' (או"ח תנג סק"ג) שגם אם בשל בכלי בן יומו, התבשיל מתר, דודאי יש רב בתבשיל כנגד הבלוע.

בשול קטניות בפסח וביום טוב - לזוהגים אסור

אשכנזיה הנשואה לבעל ספרדי, וממשיכה לנהוג אסור בקטניות כמנהג בית אביה, רשאית לבשל לבעלה ארו וקטניות, הן בימי הפסח (מצד אסור חמץ), והן ביום טוב של פסח (מצד בשול ביום טוב).

עין מחזיק ברכה (סי' תס"ז) שכתב דודאי מצד אסור חמץ, אין בעיה בזה, שאף המחמירים שלא לאכל קטניות, לא קבלו על עצמם שלא לבשל, ומכל שכן שלא להניחו בביתם. ומצד אסור בשול ביום טוב, הביא מחלקת בזה, דעת מהר"י אישקפא להתיר, ודעת הרב כנסת הגדולה לאסור, כיון דלאשה לא חזי לאכילה, אסורה לבשלו. אכן הרב חיד"א מראה פנים לדעה המתירה, וכן העלה להלכה מהר"י טייב ב'ערך השלחן (סי' תנגס ק"ד), וכן יש להורות.

אשה הולכת כפי מנהג בעלה

אשכנזיה הנשואה לבעל ספרדי, ומבקשת לנהוג היתר באכילת קטניות, רשאית לנהוג היתר, וראוי לה שתעשה התרה. וכן הדין לנבי יתר החמרות של האשכנזים, בפרט בעניני פסח, הולכת היא כמנהג בעלה, ועל צד היותר טוב תעשה התרה.

כתב מרן בשו"ע (יו"ד סי' רי"ד) ששהולך ממקום למקום, ואין דעתו לשוב למקומו, נוהג כמנהג המקום אליו הגיע בין להקל ובין להחמיר. והכי נמי אשה שנשאת - הלא אין דעתה לשוב לבית אביה ח"ו, ונוהגת כמנהג בעלה.

[ואף לדעת הרמב"ם (הובא בש"ר שם סק"ח) הסובר דאף באין דעתו לחזור נותנים עליו

חמרי המקום שיצא משם, זהו מפני שבדוד בכל עת שרוצה לחזור ממחשבתו ולהמליך לחזור למקום שיצא משם, דסבירא ליה להרמב"ם שמחשבה אינה מוציאה מידי ודאי חיוב, אבל בנשואין שהוא מעשה המחייב את אי חזרתה לבית אביה, אפשר מודה שאף לקולא היא בדיני מקום בעלה שבאת לשם, אגרות משה (או"ח ח"א סי' קנח).

ואף דיש לומר בעניננו, שהלא יש במקום בית דין של אשכנזים הנוהגים להחמיר, מכל מקום כיון שנשאת - היא נגזרת אחר בעלה, בבחינת 'נקבה תסובב גבר', דאם לא כן בטל שלום בית. ומכל שכן בארץ ישראל אתריה דמרן הבית יוסף, שמו הדין רשאים האשכנזים לנהוג כמנהגי המקום בין להקל ובין להחמיר. וכן פסק (לעצם הענין, שאשה נשואה נגזרת אחר בעלה בין להקל ובין להחמיר) הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קנח, ואף העלה שאין צריכה התרה. אכן כל זה מעקר הדין, אולם דעת מרן הראשון לציון רבנו עובדיה יוסף זיע"א בספרו 'חזון עובדיה' שעל צד היותר טוב תעשה התרה.

חמרת 'חוזר ונעור'

חמץ בפסח אסור בכלשהו, ואינו בטל בששים, מכל מקום אם נתערב חמץ קדם הפסח והתבטל בששים - אינו 'חוזר ונעור' בפסח לאסור במשהו, אלא כיון שנתבטל - הרי הוא מתר באכילה בתוך הפסח. ממילא רבות או סרדינים, שלא נזחרו לשמר אותן מחשש חמץ, מעקר הדין מתרים הם בפסח, מטעם יסוד זה, שמדבר בכמות מועטת, ולאחזוקי איסורא לא

מחוקינן שיש חמין בדבר הזה, לכן בפסח מתיר לאכלו.

כן כתב הראב"ד בשו"ת תמים דעים (סי' לו) שבתערבת התר בהתר [דלפני פסח החמץ היה התר] אין אומרים 'חוזר ונעור', וכן דעת ראשונים רבים, וכדעה זו פסק מרן להלכה (או"ח תמוז סעי' ג' ד), דהביא את הגדון בלשון 'סתם ויש' וידוע הפלל ש'הלכה כסתם'. וכן פשט המנהג.

תבלין הכמון

יש מתירים תבלין הכמון לפסח, אף שהתברר כי בין גרגרי הכמון, מצויים גרגרים של שבלת שועל הדומים להם במראה ובצורה, מפני ששבלת שועל המערבת בו מתבטלת קדם הפסח בששים, ויש אוסרים הכמון לפסח, ומורים שלא להשתמש בתבלין זה כלל. והמקלים כוה יש להם על מי לסמך, פשיש למוצר השנחה מגוף פשרות מסמך, אמנם יש עצה שירטיב את הכמון במעט מים קדם הפסח, וישוב יכול לאכלו ללא חשש.

לאחרונה התעורר דיון לגבי תבלין הכמון, שעל פי עדות ממחים - התגלה שיש בין זרעוני הכמון גרגרים של שבלת שועל, אשר דומים לכמון בצורה ובמראה, וממילא נטחנים עמו.

דעת הראשל"צ הגאון רבי שלמה משה עמאר (שו"ת שמע שלמה ח"ה סי' ד) שיש לאסור אכילתו, ואף על פי שבדאי גרגרי שבלת השועל שבין זרעוני הכמון הנם פחות מששים, ואם כן חל בטול קדם הפסח, ולדעת מרן לא אמרינן 'חוזר ונעור', כן מוצא הגרש"מ עמאר סברא לחלק בין דבר שהחמיץ קדם הפסח, לדבר שלא החמיץ, וזו סברתו:

כל טעם ההתר גבי חמץ, שאין אומרים בו 'חוזר ונעור', הוא מטעם ש'חמץ שמו עליו' קדם זמן אסורו, וכיון שהוא התבטל בששים לגמרי - לא חוזר ונעור אסורו, [לעמת האוסרים הסוברים שחמץ קדם זמן אסורו התרא מקרי, והתר בהתר לא בטל]. הרי כל זה שיך בדבר שהיה חמץ מתחלה, אולם שבלת שועל זו - הלא עדין לא החמיצה, ובאפן עקרוני מתיר לאכלה בפסח, אלא עתה שאנו נותנים אותה בתבשיל - היא מחמיצה לראשונה, ואיפוא במה תתבטל? על כן הוא מורה וביא להמנע משמוש בתבלין זה בפסח.

אכן בהערות 'איש מצליח' (משנ"ב ח"ה עמ' נא) העירו על דבריו, דהלא דברי הראב"ד ב'תמים דעים' הם מקור דין זה, והוא סובר להדיא שחמץ קדם הפסח מקרי 'התר בהתר', ובדאי אין אומרים 'שמו עליו', הרי לא שיך לדידיה טעם התר 'חוזר ונעור' מפני ש'חמץ שמו עליו', אלא אפלו שהוא התר - דעתו של הראב"ד שכל התר המערב בהתר - הכל הופך להתר, אם כן אין הבדל בין אם נתחמץ קדם לכו או לא נתחמץ.

ועל כל פנים, מעקר הדין הסומך להקל יש לו מי לסמך, וראוי לחשש לזה, ולהזהר מאכילת כמון בפסח, אלא אם כן יודע בודאות שהכמון מגיע ממקומות שאין בהם תערבת של שבלת שועל, כגון אותם שמביאים משדות ידועים בהודו שאין בהם תערבת של שבלת שועל, או שהוא קונה כמון שלם ולא טחון ובורר אותו היטב קדם הפסח, ואח"כ טוחן אותו בעצמו. ומי שבאמת קשה לו - יש פתרון להרטיב מעט את הכמון קדם הפסח, ואז בודאי הופך ל'חמץ', וגם לדעת

הגרש"מ עמאר שליט"א לא אמרינו ביה 'חוזר ונעור'.

בשול או כבישת מאכל בכלי חמץ

'נותן מעם לפגם', דחינו כלי שעבר עליו שעור מעת לעת (כ"ד שעות תמימות) מעת שבשלו בו חמץ, מתר מעקר הדיו להשתמש בו בפסח. ואחינו האשכנזים מחמירים בזה. ממילא מעקר הדיו, מרקחת שנעשתה בכלים רגילים של חמץ - מתר לאכלה בפסח, הואיל ו'סתם כלים אינם בני יומן', והוי 'נותן מעם לפגם' ומתר.

ישנה מחלקת גדולה בין הפוסקים הראשונים, האם כיון שמצינו דחמץ חמור משאר אסורין ואין לו בטול ששים, כף טעם פגום שלו - גם כן אסור, [בשונה משאר אסורים שנותן טעם לפגם מתר] או דילמא חמור חמץ לענין אסור משהו, אבל מתר באפן של נותן טעם לפגם. דעת תוספות והרא"ש (ע"ז סו, א), הרמב"ן (הובא בארחות חיים חמץ ומצה אות מג), הריטב"א (הובא בנמק"י פסחים ל, ב), התשב"ץ (ח"ג סי' רנח), ועוד ראשונים רבים להתיר. לעמדת דעת היראים ועוד ראשונים שהובאו במרדכי (פרק כל שעה סי' תקסז) לאסור.

וכתב מרן בבית יוסף (סו"ס תמז) שלענין הלכה - כיון שרבו המתירין, הכי נקטינן. וכן פסק בשלחן ערוך שם (סעיף י'): נותן טעם לפגם מתר גם בפסח. אולם הרמ"א הביא דעת יש מחמירין, וכתב שכן נוהגין במדינות אלו.

וגדולי הפוסקים הספרדים, הפרי חדש (שם), שו"ת בית יהודה עי"אש (יו"ד סי' לז), הכריעו כדעת מרן, וכתבו שכן המנהג פשוט. וכן בשו"ת דבר משה (ח"א סו"ס כט) לרבי חיים משה אמארי"ל ז"ל העלה

להתיר, וכתב שהרצה את הדברים בפני אביו הרב 'כרם שלמה', מה"ר שלמה אמארי"ל ז"ל, ואמר לו שאנו קבלנו הוראות מרן, ואשר לאמר - כי הוא זה, הלכך נותן טעם לפגם מתר גם בפסח.

ספר בפסח

ספר - מתר לשמוש בפסח, ואין בזה חשש כלל. ומי שנהג בו אסור מפני חששות שיש בו, הרי זה מנהג טעות ואין צריך התרה.

כתב הרמ"א (או"ח תסז, ח): "צוקר אסור לאכלו, אפלו להשהותו אסור", ועין משנה ברורה, שהוא מטעם שנהגו לערב בו קמח. וכתב בברכי יוסף, בשם מהר"י זיין: "בויניציא ובמצרים העידו שאין בו תערבת קמח כלל, אף נודע כי האמנים טובלים פתם ביערת הדבש והוא רותח, לכן ירא שמים יזהר וכו'". והעיר על כף החיד"א ב'מחזיק ברכה': "מאי דחיישי בצוקר העשוי במצרים, דהפועלים טובלים פתן ביערת דבש, וכמו שכתב הרב מהר"י זיין בתשובתו הנ"ל וכו', אלו החששות הם בגלילותינו שהם ערביים, אבל בערי אדום (פונתו לאיטליה, היכן שהתגורר בערב ימיו) תקרתתי כמה פעמים ואני שמעתי מפי המרבין דליתנהו לחששות אלו, לא מינה ולא מקצתיה".

ואכן פוסקים רבים, כדגמת הגאון 'בית מאיר' (סי' תס"ז), ובשו"ת עצי הלבנון (סי' כ'), ובשו"ת הרב"ז (סי' מד), העירו שבמינו בטלו החששות האלו כלל, ובפרט בזמננו שכל יצור הספר נעשה במכונות אוטומטיות ללא מגע יד אדם, בודאי אין לחוש לזה, וממילא מתר להשתמש בספר בשפי, והמחמיר אינו אלא מן המתמיהים.

פרות יבשים ופצוחים

פרות יבשים ופצוחים - מתרים לאכילה בפסח, ובלבד שיקפיד כי נקיים הם מתערבת קמח, ואף נארוו בשקים חדשים שלא נתן בהם חמץ.

כתב הרמ"א: "נהגו במדינות אלו להחמיר שלא לאכל שום פרות יבשים, אם לא שידוע שנתבשו בדרך שאין לחוש לחמץ". והטעם מפני שיש שהיו מיבשים אותם בתנור יחד עם פת, או מדבקים את הדבלים בעזרת קמח, לכן יש להזהר בדברים אלו מחשש חמץ, אולם במקומות שמצויה כשרות מהדרת, אפשר לאכלן.

ארו מצפה עמילן

ארו בעל מראה מבריק, וישנו חשש שמא ההברקה נעשתה על ידי עמילן חטה, ואי אפשר לברר הדבר - מתר לאכלו על ידי שטיפה ושפשוף היטב.

פסק מרן בשו"ת יביע אמר (ח"ח או"ח סי' מד) דאיכא בזה ספק ספיקא להתר, שמא לא נעשתה ההברקה על ידי חמץ אלא על ידי שמן צמחי, וגם אם נעשתה על ידי חמץ - שמא על ידי השטיפה והשפשוף היטב לא נשאר מאומה מן העמילן.

עוגיות מצה עשירה

עוגיות 'מצה עשירה' (הנלושות בתערבת קמח ויין בלבד) - דעת מרן הראשון לציון זיע"א שמתר לאכלן בפסח, ואף על פי שקמו מערעריין - בכר השיבו על דבריהם נבוחה, וכודאי דעתו של גדול פוסקי הדורות מרן מופת הדור זיע"א אינה צריכה חזוק, ובפרט שהדבר נעשה במאפיות מיוחדות שההנחתה בהם לפי פסיקתו

למעלה מארבעים שנה. ומכל שכן שאסור להוציא לעז על המתירים.

הנה לעצם דין 'מי פרות אין מחמיצים', הרי זו הלכה ברורה וחלוטה, כדפסק מרן (או"ח תסב, א): "מי פרות בלא מים אין מחמיצין כלל. ומתר לאכל בפסח מצה שנלושה במי פרות אפלו שהתה כל היום", ואכן במפעלים של חברות 'פפושדו' ו'גטניו', נעשית השגחה מחמירה שהקמח יהיה נלוש ביין בלבד, ולא תחדר אליו אפלו טפה של מים כל עקר.

לימים, קם הגאון הראשל"צ רבי אליהו בקשי דורון שליט"א, ובקש לדון בענין חמר התפחה - 'אמוניום ביקרבונט' המחדר לבצק, אשר טבעו להתפרק בשעת האפיה ולפלט גזים, ובזה נגרמת התפחת העסה, ויש לדון בדבר, דהוי כעסה שנתחמצה על ידי דבר אחר (פסחים כח, ב, וכפי שאסר מטעם זה ב'באור הלכה' (סי' תסב ד"ה ללוש) עסה שנתחמצה על ידי שהחדירו בבצק שמרי יין יבשים.

ובשו"ת שמע שלמה (ח"ד סי' יב) להראשון לציון הגרש"מ עמאר שליט"א, האריך למעניתו בזה לישוב הענין, דבר דבור על אפניו.

ועקר סברתו כך היא: שונה תהליך ההתפחה הנעשה על ידי מים, או גם על ידי החדרת שמרים, לתהליך ההתפחה על ידי חמרים כימיים, בשני המקרים תופח הבצק, ומכל מקום לא קרב זה אל זה, בבצק שהחמיץ - ההתפחה היא סימן והוכחה שבצק זה השתנה מכמות שהיה, שכן המים והשמרים מעוררים את הקמח לפלט גזים שונים, והוא ממש פושט צורה ולובש צורה אחרת שונה מקודמתה, וזהו 'חמץ'. אבל הבצק מצה עשירה שתפח

טבליזות ותרופות

רב טבליזות התרופה המצויים בשוק, אינם מצפים בעמילן המופק מחטה, והם בודאי מתרים. ונם אלו שמצפים בעמילן חטה - הטעם שלהם פגום ונפסל מאכילת כלב, ואף בולעים אותם כמות שהם, ונחשב 'שלא בדרך הנאות'. אולם ודאי לכתחלה יבקש מהרופא שיתן לו לצרף פסח תחליפים שאינם מכילים כלל חמץ. אבל מי שאין לו תחליף - רשאי לקחתם.

כתב הרמב"ם (יסודי התורה ה, ח): "במה דברים אמורים שאין מתרפאין בשאר אסורים אלא במקום סכנה, בזמן שהן דרך הנאתן כגון שמאכילין את החולה שקצים ורמשים או חמץ בפסח או שמאכילין אותו ביוה"כ, אבל שלא דרך הנאתן כגון שעושין לו רטיה או מלוגמא מחמץ או מערלה, או שמשקין אותו דברים שיש בהן מר מערב עם אסורי מאכל שהרי אין בהן הנאה לחו הרי זה מתר".

ויש שהתירו אף משחות שנים שיש בהם חשש תערובת חמץ, שכן גם אם יש בהם תערובת דקה מן הדקה של דבר שלא בדוק מחמץ, הלא האדם אינו מתכוון לאכילה כזאת, וגם אין משחת השנים ראויה למאכל כלב. ומה שאסרו חמץ נקשה באכילה - זהו דוקא כשהוא אוכל אותו להדיא, אזי מחשיב אותו, ויש כאן גדר של 'אחשביה', אבל משחת שנים - מראש אינה מיעדת לאכילה, אלא רק לצחצוח השנים.

הנהגת חמרות בחג הפסח

ראוי בהזדמנות זו, להזכיר הוראה כללית ויסודית בנושא חמרות חג פסח, ושרש

על ידי חמר תפיחה כימי, לא נוצר שום שנוי בגוף תרכבת העסה, אלא לכל היותר דומה הדבר לנפוח בלון, שעל ידי הגזים שפולטים החמרים הנ"ל בתוך העסה, העסה מתנפחת, אבל לא מתרחש שום שנוי מצד מהותו של הבצק. והוכחה לכך, שגם אם יערבו חמרי תפיחה אלו בקמח תפוחי אדמה, שאין לו שום יכלת תפיחה מצד עצמו - גם הוא יתפת.

לאחרונה ראיתי איזה דף, שפרסמו בו חששות מצד הקשי לנקות את התנורים, וכן את הכלים בהם נעשית תרכבת השוקולד המצפה את העוגיות, שכן מפעלים אלו מיצרים כל השנה חמץ, ויש לחוש אולי התערב משהו של חמץ. אכן, דעת הרב שגם אם יש איזו כמות מזערית, הרי היא בטלה קדם הפסח בששים, ואין סבה שתהיה חוזרת ונעורה.

על כן העוגיות הללו מתרות מעקר הדין, ורק מי שמחמיר לאכל מצה שמורה כל ימות החג, והוא מחמיר כן בכל אכילותיו, אזי ימנע מעוגות אלו הנעשות מקמח רגיל.

ושמעתי עדות מהרב נסים רביבו ע"ה, ששמע מפי רבנו עובדיה ע"ה, שגם המחמיר בקמח מצה שמורה - לא בהכרח מחמיר כן בכל אכילותיו, אלא רק באכילת מצה, מטעם שיש כאלו שהחמירו רק במצה, אבל בטגון דברי מאכל מקלים גם בקמח מצה רגילה. וכן העיד רבי אליהו שטרית שליט"א בספר 'רבנו', שמרן בעצמו אכל מצה עשירה בפסח, למרות שהיה מחמיר לאכל מצה שמורה, שכן כאמור לא קבלו על עצמם להחמיר בכל דבר. אבל ברור שמי שרוצה להחמיר בקמח מצה עשירה בכל מאכל שאוכל, אזי יש ענין גם להחמיר בדבר הזה מטעם זה.

הדברים מצוי בדברי הרב חיד"א ב'מחזיק ברכה' (סי' תס):

"אשר תאנה נפשו להחמיר בזה וכיוצא בזה, אין מזניחין אותו, כי כולי עלמא ידעי דבפסח כל אחד מחמיר לעצמו ועושה גדרות וסיגים, כי רב הוא תקף אסור חמץ החמור מכל אסורין שבתורה, כאשר ברר הרדב"ז בתשובה, ואינו יהרא ולא דבר תמוה, כי כל העם מקצה יודעים היו כמה מיני חמרות עושה כל אחד כאשר תאנה נפשו, ובכי האי גונא ליכא משום לעז. ומיהו 'את צנועים חכמה' להחמיר כרצונו בביתו ובחומותיו, ולישמט כל מה דמצי שלא לגלות מסתוריו. ואם הגיע להוראה - גם הוא יורה על פי הדין דוקא".

למדנו מדבריו יסוד מוסד בנושא חמרות חג הפסח, ככל שמדבר בהנהגת היחיד - יכול אם ירצה להעמיס על עצמו חמרות על גבי חמרות, אסור קטניות, שרויה, עופות, מוצרי חלב, ואין מזניחין אותו. אולם הבא להורות הוראה בישראל - יש לו להורות על פי דין, ואסור לו להורות חמרא על הצבור מעבר למה שמבאר בהלכה.

מכלל זה - אין שום הטר להחמיר לצבור בפסח נגד דעת מרן, ולנקט לספרדים כפי חמרות הרמ"א, אדרבא - המחמיר בעת ההיא עוון יחשב לו, שנגרעה שפאלו מזלזל בהוראת מרא דאתרא מרן הקדוש, ועל זה גם כן צריך כפרה ותשובה. וכבר האריכו בענין זה גדולי עולם שאין להורות שום הטר נגד מרן, לא להקל ולא להחמיר, גם בימות הפסח. והביאם מרן זיע"א ב'חזון עובדיה'.

וזו דלא כמו שכתב הרב זכור לאברהם (ריש הלכות פסח) לאסור לספרדים 'חוזר

ונעור' ועוד חמרות כדעת הרמ"א: "באפן דלענין פסח אנו אשכנזים", והחזיק בדבריו בכף החיים (עי' או"ח תמז אות ע"ו ורכ"ח, וסי' תס"ז אות קיז, ובכמה דוכתי) שמנהג הספרדים לענין פסח בכמה מקומות לחוש לדברי הרמ"א, דאין דעת גדולי פוסקי הספרדים כן, וכולהו מורין ובאין שאף לחומרא - אין לזוז מפסקי מרן.

מצה שמורה

לכתחלה יש לתדר אחר מצה שמורה משעת קצירה, עבור אכילת מצוה בליל הסדר, ובשעת הדחק - אפשר לצאת אף במצה השמורה משעת טחינה, ואפלו משעת לישה, ורשאי לברך עליה.

המצה - צריכה להיות שמורה משעת קצירה, וכן דעת הר"ף והרמב"ם, ודעת הרא"ש לחיב שמירה משעת טחינה, ופסק מרן בשלחן ערוך (תנג, ד) שיש לנהג לכתחלה לפי הדעה המחמירה: "החטים שעושים בהם מצת מצוה - טוב לשמרן שלא יפלו עליהם מים משעת קצירה", ולהלכה - ראוי להקפיד בזה ביחס למצת מצוה, הנאכלת בליל הסדר, ואם לא מצא - יוצא בשעת הדחק אף בחטין השמורות משעת טחינה, או אפלו משעת לישה, ורשאי לברך עליה. ויש שהחמירו לאכל 'שמורה משעת קצירה' כל הפסח, בפרט נהג כן הגר"א, אבל זה רק בגדר 'חמרא', ולא מעקר הדין (חזון עובדיה עמ' קב-קג).

בהטר אכילת מצה בלתי שמורה בשעת הדחק, הסתמכו גם כן הפוסקים על מה שהעלה בשו"ת ענג יום טוב (חאו"ח סי' מ"ב), שאע"פ שמצת מצוה צריכה שמור מן התורה לשם מצוה, מכל מקום מי שאין לו מצה משמרת לשם מצוה, יוצא

של חרש שוטה וקטן שאין בהם דעת ואינם מחיבים במצוות.

אמנם מצאנו לכמה גדולים, שכתבו שלחיצת הכפתור להפעלת המכונה שנעשית על ידי ישראל המכונן לשמה, נחשבת כאמירת לשמה על כל מה שממשיכה המכונה לפעל עד הפסקת פעולתה, והכל נחשב ככח אדם לשמה. פן דעת הגאון רבי אברהם תאומים בשו"ת חסד לאברהם מהדורא תנינא (סימן ג). וראה עוד בשו"ת מהרש"ם ח"ב (סימן ט"ז). וחלק ד' (סימן קכ"ט). ובשו"ת אחיעזר ח"ג (סי' ס"ט). ובשו"ת תורת רפאל (סי' ע"ג). ובשו"ת ארץ צבי פרומר (סי' ה'). ובספר חזון איש (חאו"ח סי' ו'). ובשו"ת הר צבי (חאו"ח סי' ו'), ועוד.

ומסיק מרן זיע"א שבשעת הדחק שאינו מוצא מצה של עבודת יד שנעשית על ידי אנשים יראי שמים, נראה שיש לסמוך על סגרא זו לצאת ידי חובה במצת מכונה השמורה משעת קצירה, ואף יכול לברך עליה 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה'. ומכל מקום מצוה מן המבחר להשתדל להשיג מצה שמורה של עבודת יד שנעשית בידי אנשים יראי שמים הבקיאים בהלכה, לצאת בה ידי חובת מצה בלילה הראשון לכל הדעות. אולם ביתר ימי החג, גם מי שאוכל מצה שמורה רשאי להקל לאכל מצת מכונה שמורה הכשרה לפסח.

אפית מצות בליל י"ד אחר חצות

יש אנשי מעשה המדקדקים לצאת ידי חובה במצה הנאפית בערב פסח אחר חצות, ואשריהם ישראל.

מקור חמרא זו מדברי רש"י בספר הפרדס (סי' קכט, הובא בהגמ"י חו"מ פ"ה אות ז) דכתב

ידי חובת המצוה במצה שאינה משמרת לשם מצוה, אלא שחסר את העשה של 'ושמרתם את המצות', אבל קיים מצות עשה של הכתוב: 'בארבעה עשר לחדש בערב תאכלו מצת'.

אכילת מצות מכונה

מצוה מן המבחר להשתדל להשיג מצה הנעשית בעבודת יד על ידי אנשים יראי שמים הבקיאים בהלכה, על מנת לצאת בה ידי חובת מצה בלילה הראשון. אולם ביתר ימי החג, גם מי שאוכל מצה שמורה רשאי להקל לאכל מצת מכונה הכשרה לפסח. ובשעת הדחק שאינו מוצא מצה של עבודת יד, נראה שיש לסמוך לצאת ידי חובה במצת מכונה השמורה משעת קצירה, ורשאי לברך עליה.

לענין אם מתר לצאת ידי חובה בלילה הראשון ב'מצת מכונה', נשאל בזה מרן מופת הדור (שו"ת יחיה דעת ח"א סי"ד), והביא בראשית דבריו דברי הגמרא (פסחים מ, א) דדרשו חז"ל את המקרא 'ושמרתם את המצות' - עשה לה שמור לשם מצוה. וכתב רב אחאי גאון בשאלתות (פרשת צו סימן ע"ו). שאם לש את העסה חרש או שוטה או קטן, שאינם חיבים במצוות, אע"פ שאפה אותה ישראל שחיב במצוות, אין יוצאים ידי חובה במצה זו. וכן פסק בתשובת הרשב"א (סי' כ"ו), וכן פסק מרן השלחן ערוך (או"ח תס, א).

ולפי זה נראה שאין יוצאים ידי חובת אכילת מצה בלילה הראשון של פסח במצת מכונה, מפני שמעשה הלישה והעריכה והאפיה, הכל נעשה באפן אוטומטי, ולא על ידי כח אדם מישראל המחייב במצוות. והרי זה דומה למעשה

פֶּסַח שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּעֶרְבֵי שַׁבָּת, צָרִיף לְהִזְהַר
שֶׁלֹּא יִכְנַס עִם הָאֲפִיָּה לְשַׁבָּת, אֲבָל כְּאִשֶּׁר
פֶּסַח חָל בְּאַחַד מֵיָמֵי הַחֹל, אֲפֹשֶׁר קִצַּת
לְהִתְעַכֵּב, וְאֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מְהַדְרִין מִן
הַמְהַדְרִין.

וַיְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכָּה לְהַכִּין אֶת עַצְמוֹ לַיָּמֵי
הַפֶּסַח כִּיָּאֵה וְכִיָּאוֹת, הוּא בְּדַבּוּר הוּא בְּמַעֲשֵׂהוּ,
לְתַפְסֵי אֶת סִגְלוֹת הַתְּחִיָּדוֹת וְהַרְעֵנוֹת
שֶׁל 'פְּרִשַׁת הַחֹדֶשׁ', שֶׁתְּהֵא כָּל הַהֲכָנָה
הַנּוֹפְלָאָה בְּקִדְשָׁהּ וּבִטְהָרָהּ, וּבְדִקְדוּקַת הַלְכָהּ
כְּרָאוּיָהּ. וְכִבֵּר הַזְכָּרָנוֹ הַבְּטָחַת הָאָרֶץ
הַקְּדוּשָׁה, שֶׁכָּל הַזְּהִיר בְּמַשְׁהוֹ חֲמֵץ בְּפֶסַח,
מִבְּטָח לוֹ שֶׁלֹּא יִחְטָא כָּל הַשָּׁנָה כְּלָהּ. וּמִי
יִתֵּן שֶׁנִּזְכָּה לְהִיּוֹת נְצוּלִים מִחֲמֵץ וּמֵיֶצֶר
הָרַע, וְנִזְכָּה לְגַאֲלָהּ הַשְּׁלֵמָה בְּמַהְרָה
בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

שָׂאִין לְאֵפוֹת מִצָּה שֶׁל מִצּוֹה אֲלֵא בִּי"ד
אַחַר חֲצוֹת, מְדַאֲיִתְקַשׁ מִצָּה לְקָרְבָן פֶּסַח
(שְׁשִׁיטָתוֹ אַחַר חֲצוֹת), וְלִשְׁיטָתוֹ אֲפֵלוֹ בְּדִיעֵבֵד
אִם אָפָה קֶדֶם הַפֶּסַח פְּסוּלָה לְצֵאת בֶּה
יְדֵי חוֹבֵת מִצָּה שֶׁל מִצּוֹה, מִיָּדֵי דְהוּי
אַפְסַח שֶׁנִּשְׁחַט קֶדֶם חֲצוֹת שֶׁפְּסוּל.

וּבְאוֹר זְרוּעַ (פֶּסַח אוֹת רַג) תְּמָה עָלָיו מְדַבְּרֵי
הַגְּמָרָא (פְּסָחִים לַח, ב): "חֲלוֹת תּוֹדָה וְיִקְיָקִי
נְזִיר שֶׁעֲשָׂאֵן לְעַצְמוֹ - אִין אָדָם יוֹצֵא
בְּהוּ, לְמַכֵּר בְּשׁוּק - יוֹצֵא בְּהוּ". וְחֲלוֹת
אֵלוֹ - וְדַאִי בִּי"ג נֶאֱפֹ, שֶׁהַלְכָהּ הִיא (פְּסָחִים
יג, ב): "אִין מְבִיאִין תּוֹדָה בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר
מִפְּנֵי חֲמֵץ שְׁבָה", הֵרִי שֶׁשִּׁיף לְצֵאת יְדֵי
חוֹבָה בְּמִצּוֹת שֶׁנֶּאֱפֹ לְפָנֵי כּוֹ. וּמִמִּילָא
לֹא נִתְקַבְּלוּ דְבָרֵי רַשִׁי לְהַלְכָהּ, אֲלֵא
בְּתוֹרַת דְּקִדּוּק וְסִלְסוּל גְּרִידָא.

עַל כָּל פָּנִים, חֲסִידִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה
מִשְׁתַּדְּלִים לְתַפְסֵי גַם חֲמָרָא זוֹ. אֲכֹן בְּעֶרְבֵי

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627127 אשדוד .ש.י.א

לקבלת גיליונות אלו חינם יש לשלוח בקשה למייל: toraoren@gmail.com

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בני"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים

לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהולי ההור שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000